

წინასიტყვაობა	2
მონიტორინგის ძირითადი მიგნებები.....	2
შესავალი.....	5
1. „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ ცალკეული კომპონენტების განხორციელება.....	6
1.1. სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაცია.....	6
1.2. რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტი	9
1.3. ენერგოინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტი	11
1.4. აგრობიზნესის განვითარების პროექტი.....	13
1.5. რეგიონული განვითარების ფონდი.....	14
2. აგვისტოს საომარი მოქმედებების ზეგავლენა პროექტების განხორციელებაზე.....	16
3. „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ ფარგლებში გამოყოფილი თანხების ათვისების დინამიკა.....	18
3.1. გამოყენებული მეთოდოლოგია.....	18
3.2. თანხების ათვისების დინამიკის ანალიზი.....	18
3.3. პროგრამული ხარჯების დაგვიანების შესაძლო უარყოფითი შედეგები.....	24
4. დასკვნები	26
5. რეკომენდაციები	27

წინასწარმოება

2006 წლის იანვრიდან „ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრი“ ფონდ „ღია საზოგადოება საქართველოს-თან“ თანამშრომლობით და მისი ფინანსური მხარდაჭერით ახორციელებს პროექტს „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის საზოგადოებრივი მონიტორინგი“. პროექტი ხორციელდება კოალიცია „საჯარო ფინანსების გამჭვირვალობისათვის“¹ ფარგლებში.

პროექტის ფარგლებში 2006-2007 წლებში უკვე მომზადდა მონიტორინგის ორი ანგარიში. წინამდებარე ანგარიში მონიტორინგის მესამე ეტაპის ანგარიშს წარმოადგენს და მოიცავს პერიოდს 2007 წლის 1 სექტემბრიდან 2008 წლის 1 ოქტომბრამდე. ანგარიშში მიმოხილულია „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ მიმდინარეობა, პროგრამის ფარგლებში გამოყოფილი თანხების ათვისების დინამიკა და პროგრამული ხარჯების დაგვიანების შესაძლო უარყოფითი შედეგები.

იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს მიერ აშშ-ს მთავრობისგან მიღებული „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ გრანტი მნიშვნელოვანი ფინანსური წყაროა საქართველოს ეკონომიკური განვითარებისთვის, კოალიცია „საჯარო ფინანსების გამჭვირვალობისათვის“ ახორციელებს ათასწლეულის პროგრამის მონიტორინგს, პროგრამის ეფექტიანობის კუთხით.

წარმოდგენილი ანგარიში გამოქვეყნებამდე კომენტარებისა და მოსაზრებებისათვის განსახილველად წარედგინა „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“, რაც ადასტურებს კოალიციის მხრიდან ღიაობისა და თანამშრომლობის სურვილს.

მონიშვნის ძირითადი მიზნები

2007 წლის 1 სექტემბრიდან 2008 წლის 1 ოქტომბრამდე განხორციელებულმა მონიტორინგმა აჩვენა, რომ კომპაქტის² პირველ წლებში დაშვებულმა შეცდომებმა გამოიწვია ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის სერიოზული ცვლილება. კერძოდ, დაირღვა პროექტების შესრულების ვადები, შესაბამისად გაძვირდა სამუშაოების ღირებულება და შემცირდა პროექტების ეფექტიანობა.

განხორციელებულმა მონიტორინგმა აჩვენა, რომ ათასწლეულის განვითარების პროგრამის განხორციელებაში არაეფექტური მენეჯმენტის, თანხების ათვისების დაბალი ტემპის და ხშირ შემთხვევაში დაბალი კომპეტენციის კონტრაქტორების გამო, პროექტების უმეტესობას შეექმნა როგორც დაგეგმილი სამუშაოების გადავადების, ასევე ხარისხის პრობლემები, რამაც შეამცირა პროგრამის ეფექტიანობის მაჩვენებელი. ჩვენი მონიტორინგის პროცესში განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთდა სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის, რეგიონული ინფრასტრუქტურის და აგრობიზნესის განვითარების პროექტებზე. ქვემოთ წარმოდგენილი დასკვნები ნათლად ასახავს აღნიშნულ ტენდენციას:

სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტი - სამცხე-ჯავახეთის პროექტის შესრულებაში შექმნილი პრობლემების შედეგად პროექტის ღირებულება გაძვირდა, ეფექტიანობა კი შემცირდა, კერძოდ, კომპაქტის მიხედვით, თავდაპირველად განსაზღვრული 102,2 მილიონი აშშ დოლარის ნაცვლად გზების რეაბილიტაციაზე

1 კოალიციის წევრი ორგანიზაციები არიან: «ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო», «ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრი», «საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია», «საქართველოს ახალგაზრდა ეკონომისტთა ასოციაცია» და «საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო».

2 კომპაქტი - ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის ხელშეკრულება აშშ მთავრობასა და საქართველოს მთავრობას შორის

ამჟამად გათვალისწინებულია 123,6 მილიონი აშშ დოლარი. აღნიშნული პროექტის ბიუჯეტი რეგიონალური ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტისთვის განკუთვნილი თანხის ხარჯზე გაიზარდა, რამაც რეგიონული ინფრასტრუქტურის პროექტის დაზარალება გამოიწვია. გარდა ამისა, თუ კომპაქტის მიხედვით პროექტის თანხების ფარგლებში უნდა მომხდარიყო გზის რეაბილიტაცია ექვს მონაკვეთზე (ლოტზე), დღევანდელი მონაცემებით პირველი ლოტის, ანუ თრიალეთი-ფარცხისი-კოდის შემოვლითი გზის 27 კილომეტრიანი მონაკვეთის დაფინანსება პროგრამის ფარგლებში ვეღარ ხერხდება და ეს ვალდებულება სახელმწიფო ბიუჯეტმა „გადაიბარა“. ამასთან, თანხების სიმცირის გამო მოხდა მეხუთე და მეექვსე ლოტების მოდიფიცირება, რის შედეგადაც ახალქალაქი-ნინოწმინდის გზის მონაკვეთის რეაბილიტაციაზე ამ ეტაპზე საერთოდ უარი ითქვა. საბოლოოდ, მოდიფიკაციის შედეგად თავდაპირველი მეხუთე ლოტის 62,5 პროცენტის და მეექვსე ლოტის 52 პროცენტის რეაბილიტაცია დაგეგმილი. ეს კი ნიშნავს, რომ ბიუჯეტის გაზრდის მიუხედავად, სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტის ფარგლებში ვერ ხერხდება თავიდან დასახული მიზნების სრულად შესრულება.

რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტი - რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტის დაზარალება ნაწილობრივ სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტზე თანხების გადასროლამ გამოიწვია. თანხების შემცირება პირდაპირ აისახა განსახორციელებელი სამუშაოს მასშტაბზე და პროექტის ეფექტურობაზე. კერძოდ, პირველ ეტაპზე იდენტიფიცირებული დაფინანსების კანდიდატი წყალმომარაგების შვიდი და ირიგაციის სამი პროექტიდან, ორი ამოვარდა და დღეისთვის წყალმომარაგების ხუთი პროექტის დაფინანსება იგეგმება. დამტკიცებული და დაფინანსების კანდიდატი პროექტებიდან რუსთავის წყალმომარაგების სისტემის და წყალტუბოს წყალმომარაგებისა და კანალიზაციის პროექტი არსებული ბიუჯეტის ფარგლებში ვეღარ ფინანსდება, თუმცა, ამის მიზეზი მხოლოდ რეგიონული ინფრასტრუქტურის პროექტისთვის ბიუჯეტის შემცირება არ გამხდარა. მიზეზებს შორის „ემ-სი-ჯი“-ს მენეჯმენტი ასახელებს იმას, რომ წყალმომარაგების პროექტებზე მიმდინარე საპროექტო სამუშაოებმა აჩვენა, რომ სარეაბილიტაციო/სამშენებლო სამუშაოები ბევრად უფრო ძვირი ჯდება, ვიდრე ეს თავდაპირველად იყო შეფასებული, ამიტომ საჭირო გახდა მათი დაფინანსების გაზრდა და საწყის ეტაპზევე არსებულ პროექტებზე უარის თქმა. ეს კიდევ ერთხელ ადასტურებს ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის პროექტების დაგეგმვის პერიოდში არსებულ ხარვეზებს.

რეგიონალური ინფრასტრუქტურის პროექტის განხორციელებაში გამოიკვეთა კიდევ ერთი პრობლემა - პროექტის მენეჯმენტის მიერ შერჩეული კონტრაქტორის დაბალი კომპეტენცია. კერძოდ: საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდის მიერ ქუთაისის და ქობულეთის წყალმომარაგების პროექტებისთვის დაქირავებული საინჟინრო დიზაინის კონტრაქტორის „გამას“ (საქართველო) და „გაუფის“ (გერმანია) კონსორციუმის მიერ ერთი მხრივ - დაგვიანდა საინჟინრო დიზაინის წარმოდგენა, მეორეს მხრივ კი - წარმოდგენილი დიზაინი სერიოზული ხარვეზების მქონე აღმოჩნდა. ამას ადასტურებს ის ფაქტიც, რომ საერთაშორისო საკონსულტაციო კომპანია „რამბოლმა“, რომელიც დაქირავებულია მუნიციპალური განვითარების ფონდისთვის მუნიციპალური პროექტების განხორციელებაში დახმარების გასანევად, კონტრაქტორის მიერ პროექტის დიზაინი ორჯერ დაინუნა. შედეგად ეჭვის ქვეშ დადგა ამ პროექტების დასრულება კომპაქტის მოქმედების ვადაში. ცხადია, აღნიშნულზე პასუხისმგებლობა ეკისრება როგორც კონტრაქტორს, ასევე პროექტის მენეჯმენტს, რომელმაც აღნიშნული კონტრაქტორი შეარჩია.

საბოლოო ჯამში, რეგიონალური ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტის ფარგლებში არა მხოლოდ შემცირდა დასაფინანსებელი სარეაბილიტაციო პროექტების რაოდენობა, (ანუ ეფექტურობა), არამედ კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგა შემცირებული მასშტაბის სამუშაოების დასრულებაც კომპაქტის ვადაში.

ენერგოინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტი — კონტრაქტორის კომპეტენცია და კვალიფიციური ექსპერტების დეფიციტი ერთერთი მნიშვნელოვანი პრობლემა აღმოჩნდა ენერგოინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტშიც. შეგახსენებთ, რომ პროექტის მმართველი კომპანიის — გაზის საერთაშორისო კორპორაციის შერჩევისას გამოყენებული იქნა ერთ პირთან მოლაპარაკების ფორმა და ამის არგუმენტად ემ-სი-ჯის მენეჯმენტი გასულ წლებში აღნიშნავდა, რომ: „ეს იყო ერთადერთი კომპანია, რომელსაც ჰქონდა საქართველოს გაზაბინის რეაბილიტაციის და გამოყენების გამოცდილება, ისევე როგორც “BP“-სთან ურთიერთობის გამოცდილება.“

დღეს კი, პროექტის განხორციელებაში შექმნილი პრობლემების ობიექტურ დასაბუთებაში თავად ემ-სი-ჯის მენეჯმენტი აღნიშნავს, რომ პროექტის განხორციელებას წინასწარ განსაზღვრულ ვადებში ხშირ შემთხვევაში სწორედ საკონსულტაციო მომსახურებაში შექმნილი პრობლემები უშლიდა ხელს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ

მონიტორინგის პერიოდში იქნა მიღებული გადაწყვეტილება ენერგოინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტში ახალი კომპონენტის - მინისქვეშა გაზსაცავის ტექნიკურ-ეკონომიკური შესწავლის კომპონენტის ჩართვის შესახებ, რაც მონიტორინგის სამუშაო ჯგუფის აზრით, სწორი გადაწყვეტილება იყო. აქაც, ისევე როგორც სხვა პროექტებში კითხვები ჩნდება მინისქვეშა გაზსაცავზე დაწყებული კვლევის დასრულების ვადებთან დაკავშირებით.

აგრობიზნესის განვითარების პროექტი - აგრობიზნესის განვითარების პროექტის, ისევე, როგორც სხვა პროექტების ერთ-ერთი მთავარი პრობლემა თანხების ათვისების დაბალი ტემპია. სხვა ობიექტურ ფაქტორებთან ერთად, ემ-სი-ჯი-ს მენეჯმენტი აღნიშნულის ერთერთ მიზეზად კონტრაქტორი კომპანიის — „სი-ეფ-ენ-ეი“-ს „სათანადო კვალიფიკაციის მქონე კადრების ნაკლებობით“ ხსნის. შეგახსენებთ, რომ ეს ორგანიზაცია პროექტის განსახორციელებლად იქნა დაქირავებული ტენდერის შედეგად. ამ შემთხვევაში პასუხისმგებლობა არა მხოლოდ მმართველ კომპანიას, არამედ ამ კომპანიის დამქირავებელსაც ეკისრება. აქვე საინტერესოა, რომ ზემოაღნიშნული პრობლემის მოსაგვარებლად „სი-ენ-ეფ-საქართველოსთვის“ დამატებით 290 696 აშშ დოლარი იქნა გამოყოფილი მენეჯმენტისთვის გამოყოფილი, რაც ასევე უარყოფითი ფაქტორია. **აღსანიშნავია, რომ ამ დროისთვის გამოვლენილია 113 გამარჯვებული პროექტი საერთო ღირებულებით 4,6 მლნ აშშ დოლარი. თუმცა, ამ ეტაპზე სრულად 4,6 მლნ აშშ დოლარის ათვისებაც არ მომხდარა.** კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი დეტალია ის, რომ პროექტის მენეჯმენტის ინფორმაციით, გრანტების გაცემის დაბალი მაჩვენებლის მიზეზი განმცხადებელთა მიერ შემოტანილი გრანტების დაბალი ხარისხია. ცხადია, ამის პროგნოზირება საკმაოდ ადვილი იყო, რადგან საქართველოში ზოგადად, და განსაკუთრებით სოფლად, საკმაოდ დაბალია საგრანტო განაცხადების წერის კულტურა. პროექტის დაწყებიდან ორი წლის შემდგომ, სი-ენ-ეფ-ემ მიიღო გადაწყვეტილება დაექირავებინა კონტრაქტორი კომპანია, რომელმაც დახმარება უნდა გაუწიოს „პერსპექტიულ განმცხადებლებს“ პროექტების შემუშავების პროცესში. მიგვაჩნია, რომ ამ გადაწყვეტილების მიღება და პრობლემის პროგნოზირება პროექტის დაწყების საწყის ეტაპზევე შესაძლებელი იყო.

„ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ ფარგლებში გამოყოფილი თანხების ათვისების დინამიკა - „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ ფარგლებში დასაფინანსებელი რამდენიმე პროექტიდან კომპაქტით გათვალისწინებული დროის თითქმის ნახევრის გასვლის შემდეგაც კი, მხოლოდ ერთის, ენერგეტიკის რეაბილიტაციის პროექტის ფარგლებში მოხერხდა თანხების დაახლოებით 30%-ის ათვისება. ყველა დანარჩენ შემთხვევაში გამოყოფილი თანხების ათვისება 20%-ზე ნაკლებია, ხოლო სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციისა და რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტებისათვის ანალოგიური მაჩვენებლები სულაც 5%-ზე ნაკლებია. მიუხედავად იმისა, რომ „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ - დაგეგმილი აქვს მიმდინარე კვარტალში თანხების ათვისების მაჩვენებლის ამბიციური ზრდა. მიგვაჩნია, რომ ხარჯების სწრაფმა ზრდამ შესაძლოა პროექტის თავდაპირველი დიზაინის გადახედვა მოითხოვოს. ასევე აღსანიშნავია, რომ გაზრდილი თანხების უფრო სწრაფად განკარგვას იმაზე მეტი ადმინისტრაციული და ინსტიტუციური რესურსი დასჭირდება, ვიდრე ეს ადრე იყო გათვალისწინებული და ამიტომაც უახლოეს მომავალში კომპაქტის მიმდინარეობის ფინანსური მახასიათებლების საერთო სურათი დაახლოებით იგივე დარჩება.

საქართველოში საომარი მოქმედებების შემდგომ აშშ-ს მთავრობამ მიიღო გადაწყვეტილება „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამისათვის“ დამატებით 100 მილიონი აშშ დოლარის გამოყოფის შესახებ, რამაც მომავალში პროგრამის ფარგლებში განსახორციელებელი პროექტების დასრულებას უნდა შეუწყოს ხელი. თუმცა, ამავე დროს გასათვალისწინებელია, რომ პროგრამის ეფექტიანობაში არსებული ზემოთმოყვანილი ხარვეზების აღმოფხვრის გარეშე შესაძლებელია ამ თანხების ათვისებაც ვერ მოხერხდეს დროულად და საფრთხის ქვეშ დადგეს მთლიანად გათვალისწინებულ სამუშაოთა დასრულება კომპაქტის მოქმედების ვადაში.

„ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ შესრულების მონიტორინგის მიმდინარე ანგარიში მოიცავს 2007 წლის 1 სექტემბრიდან 2008 წლის 1 ოქტომბრამდე პერიოდს. აღნიშნული საანგარიშო პერიოდი რამდენიმე თავისებურებით ხასიათდება:

პირველი – ამ ეტაპისთვის „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ შესრულებაში უკვე დაგროვდა ე.წ. „ჩამორჩენები“, რამაც განსაზღვრა შემდგომში მიღებული გადაწყვეტილებების და პროექტების „კორექტირების“ მაჩვენებელი.

მეორე – საანგარიშო პერიოდში „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ მენეჯმენტი პრაქტიკულად სრულად გადახალისდა.

მესამე – ამ პერიოდს ემთხვევა რუსეთსა და საქართველოს შორის განხორციელებული საომარი მოქმედებები, რამაც საქართველოში მიმდინარე ყველა პროექტზე იქონია მეტ-ნაკლები ზეგავლენა.

მეოთხე – ამ დროს იქნა მიღებული გადაწყვეტილება პროგრამისთვის დამატებით 100 მილიონი აშშ დოლარის გამოყოფის შესახებ, რამაც მომავალში პროგრამის ფარგლებში განსახორციელებელი პროექტების ეფექტურად დასრულებას უნდა შეუწყოს ხელი.

ცნობილია, რომ „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ ფარგლებში გამოყოფილი 295,3 მილიონი აშშ დოლარით კომპაქტის ხელმოწერისას მიღებული გადაწყვეტილებით, „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ მიხედვით, განსაზღვრული იყო შემდეგი სფეროების დაფინანსება: რეგიონული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია და რეგიონებში სანარმოთა განვითარება. თავის მხრივ, რეგიონული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის კომპონენტი დაყოფილი იყო სამ ძირითად პროექტად:

1. სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაცია (102.2 მილიონი);
2. ენერგოინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია (49.5 მილიონი);
3. რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარება (60 მილიონი);

სანარმოთა განვითარების კომპონენტი კი შეიცავდა შემდეგ პროექტებს:

1. საქართველოს რეგიონული განვითარების ფონდი (32.5 მილიონი);
2. აგრობიზნესის განვითარება (15 მილიონი).

„ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრი“ გასულ წლებში განხორციელებული მონიტორინგისას არაერთგზის მიუთითებდა, რომ პროგრამის არაეფექტურ მენეჯმენტს და პროექტების დაგვიანებით განხორციელებას, შესაძლოა, „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ ფარგლებში განსახორციელებელი სამუშაოების გაძვირება გამოწვევა და ასევე შეემცირებინა პროგრამის საბოლოო ეფექტი. დღეისთვის, უკვე სახეზეა კომპაქტის კორექტირებული პირობები, რომელიც შემდეგნაირად გამოიყურება:

1. სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაცია (123,6 მილიონი);
2. ენერგოინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია (49.5 მილიონი);
3. რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარება (43,485 მილიონი);

სანარმოთა განვითარების კომპონენტი კი შეიცავს შემდეგ პროექტებს:

1. საქართველოს რეგიონული განვითარების ფონდი (32.5 მილიონი);
2. აგრობიზნესის განვითარება (15 მილიონი);

ცვლილებები შესულია არა მხოლოდ პროექტების დაფინანსების მაჩვენებლის, არამედ თანხების ათვისების გეგმის კუთხითაც. ყველა პროექტში სახეზეა თანხების არაგეგმიური ათვისება.

შესრულების ვადები რამდენჯერმე შეიცვალა, მათ შორის ბოლოს - 2007 წლის ივნისში, როცა ტენდერი ჩაიშალა სამუშაოების გაძვირების გამო - მაშინ კომპანიებმა გზის სარეაბილიტაციო სამუშაოებისთვის 190 მილიონი აშშ დოლარი მოითხოვეს. პროექტის სამუშაო ჯგუფი მონიტორინგის პერიოდში არაერთხელ მიუთითებდა ემ-სი-ჯი-ს მენეჯმენტს, რომ ვადების გაჭიანურება სამუშაოების გაძვირებას გამოიწვევდა და შეამცირებდა პროექტის ეფექტს. ის, რომ ასეთი საფრთხე რეალურად წარმოიშვა, აშკარად გამოჩნდა 2007 წლის ზაფხულში, როცა ტენდერი ჩაიშალა. ზაფხულშივე გადაწყდა სარეაბილიტაციო გზის ლოტებად დაყოფა. ეს გადაწყვეტილება ერთის მხრივ გონივრული იყო, რადგან სამუშაოების „დანაწილების“ საშუალებას იძლეოდა რამდენიმე კომპანიას, ეს კი, აუცილებელი იყო თუნდაც იმის გამო, რომ დარღვეული ვადების პირობებში სარეაბილიტაციო სამუშაოების დაყოფა, შესრულების ტემპზე, წესით, დადებითად იმოქმედებდა. მეორეს მხრივ კი, შემდგომში განვითარებულმა მოვლენებმა ცხადყო, რომ ლოტებად დაყოფის გზით „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველომ“ სარეაბილიტაციო გზის ნაწილის შეკეთება სახელმწიფო ბიუჯეტს „გადააბარა“ :

2007 წლის სექტემბერში, სამეთვალყურეო საბჭოს საგანგებო სხდომაზე (10 სექტემბერი, 2007) პროექტის ხელმძღვანელმა აღნიშნა, რომ „ემ-სი-სი“ იტოვებს ლოტების დაფინანსების თავად არჩევის უფლებას. იმ შემთხვევაში, თუ შემოსული ფასი პროექტის განსაზღვრულ ბიუჯეტს გადააჭარბებს, პროექტის დანარჩენი ლოტების დაფინანსება, ემ-სი-ჯი-ს განცხადებით, „შესაძლებელია მოხდეს საქართველოს მთავრობის მიერ“. საინტერესოა, რომ 10 სექტემბრის სამეთვალყურეო საბჭოს სხდომაზე პრემიერ-მინისტრმა ნოღაიდელმა განაცხადა: „საქართველოს მთავრობა არავითარ შემთხვევაში არ დააფინანსებს ცალკე ლოტებს და იმ შემთხვევაში, თუ თანხა საკმარისი არ იქნება, საქართველოს მთავრობა ერთიანად დაამატებს ფულს ექვსივე ლოტზე“. პრემიერმა აქვე აღნიშნა, რომ „საქართველოს მთავრობა არ აპირებს მმართველი და საზედამხედველო კომპანიის ანაზღაურებას იმ ფარგლებში, რაც მთავრობის დასაფინანსებელ ლოტებს შეეხება“.

შემდგომმა მოვლენებმა აჩვენა, რომ საქართველოს მთავრობა, უკვე ახალი პრემიერის ვლადიმერ გურგენიძის პერიოდში, იძულებული გახდა „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ ფარგლებში თავდაპირველად გათვალისწინებული სარეაბილიტაციო სამუშაოების მნიშვნელოვანი ნაწილი სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯზე დაეფინანსებინა. „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ ინფორმაციით, 2008 წლის იანვარში წარმოდგენილი სატენდერო წინადადებების განხილვამ ცხადყო, რომ არსებული ბიუჯეტი არასაკმარისი იყო თავდაპირველად განსაზღვრული ექვსივე ლოტის რეაბილიტაციისთვის. 2008 წლის 20 მარტს მოხერხდა კონტრაქტის გაფორმება სამშენებლო კომპანიასთან. აქვე აუცილებელია აღინიშნოს რამდენიმე დეტალი:

ხელშეკრულება, რომელიც დაიდო 2008 წლის მარტში, გულისხმობდა სამუშაოების დაწყებას 3 ლოტით გათვალისწინებულ გზის მონაკვეთებზე, კერძოდ:

- ლოტი №2 - ფარცხისი-გოხნარი-37,1 კმ (თეთრიწყაროს რაიონი);
- ლოტი №3 - გოხნარი (თეთრიწყაროს რაიონი) - ნარდევანი - 34,6კმ (წალკის რაიონი);
- ლოტი №4 - ნარდევანი (წალკის რაიონი) - სათხე-47,8 კმ(ნინოწმინდის რაიონი);

2008 წლის 24 მარტის საქართველოს მთავრობის განკარგულებით (№0150) ცნობილი გახდა საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილება, „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ სამცხე-ჯავახეთის გზების რეაბილიტაციის პროექტის 01 ლოტის (თელეთი-კოდა-ფარცხისი) სარეაბილიტაციო სამუშაოების დაფინანსების შესახებ: დაფინანსება მოხდა საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტისთვის 2008-2010 წლებში შესაბამისი სახელმწიფო ბიუჯეტებით გზების რეაბილიტაციის სამუშაოებისთვის გამოყოფილ ასიგნებათა ფარგლებში. სამშენებლო სამუშაოების განხორციელება დაევალა საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტს. (იხ. საქართველოს მთავრობის განკარგულება №0150, 24 მარტი, 2008).

2008 წლის 14 მაისს ერთობლივ სანარმო „პაპენბურგ/ოსტაშთან“ ხელი მოეწერა 33,100,683.20 მილიონი აშშ დოლარის ღირებულების ხელშეკრულებას, რომელმაც სათხე-ნინოწმინდა-სომხეთის საზღვარი (31,4 კმ) და ახალქალაქი-სულდა (20 კმ) საგზაო მონაკვეთებზე უნდა განახორციელოს სამუშაოები.

„ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრის“ მიერ ჯერ კიდევ 2006 წელს გამოთქმული მოსაზრება იმის შესახებ, რომ დაგეგმილი სამუშაოების დაგვიანებით განხორციელება და არასათანადო მენეჯმენტი გზის რეაბილიტაციის პროექტს გააძვირებდა და დეგეგმილ სამუშაოებს შეამცირებდა – გამართლდა. სამცხე-ჯა-

ვახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტის დროში გაჭიანურებამ მართლაც გააძვირა აღნიშნული სამუშაოები და, შესაბამისად, საჭირო გახდა მასზე დამატებითი - საბიუჯეტო სახსრების მოზიდვა.

„ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრმა“ 2008 წლის 16 ივლისს თხოვნით მიმართა „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ მოწოდებინა ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ თავდაპირველად დაგეგმილი სამუშაოების რა პროცენტის შესრულება ხორციელდება უშუალოდ „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ ფარგლებში. მათი ინფორმაციით:

“1. სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტის პირველი ლოტით (თრიალეთი-ფარცხისი-კოდის შემოვლითი გზა) გათვალისწინებული 27 კილომეტრიანი მონაკვეთის რეაბილიტაციას განხორციელებს საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტი.

2. სატენდერო კომისიის მიერ 2008 წლის იანვარში წარმოდგენილი სატენდერო წინადადებების განხილვის შემდეგ დადგინდა, რომ არსებული ბიუჯეტი არასაკმარისი იყო თავდაპირველი მეხუთე და მეექვსე ლოტებით გათვალისწინებული სათხე-ნინოწმინდა (6,9კმ), ახალქალაქი-სომხეთის საზღვარი (43,4კმ) და ახალქალაქი-თურქეთის საზღვარი (36,1კმ), ახალქალაქის შემოვლითი გზა (2,3კმ) გზის მონაკვეთების სარეაბილიტაციოდ. იქიდან გამომდინარე, რომ ახალქალაქი-ნინოწმინდის გზის საფარი შედარებით კარგ მდგომარეობაშია, გადანყდა სათხე-ნინოწმინდა-სომხეთის საზღვრისა (31,4 კმ) და ახალქალაქი-სულდას (20კმ) საგზაო მონაკვეთების რეაბილიტაცია. ამ კომბინაციით, მოდიფიცირებული მეხუთე ლოტის ფარგლებში, მოხდება თავდაპირველი მეხუთე ლოტის 62,5 პროცენტისა და მეექვსე ლოტის 52 პროცენტის რეაბილიტაცია“ (იხ. REF:MCG/GEN/CEO/OUT/1581, 24.07.08)

შესაძლო პრობლემაზე მიუთითებდა სწორედ სამუშაო ჯგუფი, როცა პროექტის განხორციელების საწყის ეტაპზე ხაზს უსვამდა დაგვიანებებს სხვადასხვა სეგმენტებში და აცხადებდა, რომ ეს პროცესი პროექტის გაძვირებას და მის განხორციელებაში პრობლემებს გამოიწვევდა. გარდა ამისა, აღსანიშნავია, რომ წინასწარი გათვლებით სამუშაოები 2009 წლისთვის უნდა დასრულებულიყო, რაც, თუ კომპანია „ამტრომთან“ დადებული ხელშეკრულებით ვიმსჯელებთ - ნამდვილად ვეღარ მოესწრება, რადგან სამუშაოთა განხორციელებისთვის კომპანიას 30 თვე ეძლევა, რაც 2011 წელს იწურება. მეექვსე ლოტის სამუშაოების დასრულება კი, „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ ინფორმაციით, 2010 წლისთვის იგეგმება.

„ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ ინფორმაციით, დღეისთვის სამუშაოები ასე მიმდინარეობს: „საერთაშორისო ტენდერში გამარჯვებულმა სამშენებლო კომპანია „ამტრომ“-მა (ისრაელი) დაასრულა მობილიზაცია, რის შემდეგაც დაიწყო სამშენებლო სამუშაოების განხორციელება ფარცხისი-გოხნარის, გოხნარი-ნარდევანისა და ნარდევანი-სათხეს საგზაო მონაკვეთებზე. მიმდინარეობს გზის გაფართოება, ასფალტის ფენის მოხსნა და დასაწყობება შემდგომში გამოსაყენებლად, აგრეთვე თიხოვანი გრუნტების გამაგრება ინერტული მასალებით. მიმდინარეობს საერთაშორისო ტენდერში გამარჯვებული სამშენებლო კომპანია „პაპენბურგ/ოსტაისის“ (გერმანია-თურქეთი) მობილიზაცია. სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე, გერმანულ-თურქული კომპანია ატარებს აუცილებელ კვლევებს სათხე-ნინოწმინდა-სომხეთის საზღვრისა და ახალქალაქი-სულდას საგზაო მონაკვეთებზე. მიმდინარეობს განსახლების სამოქმედო გეგმის განხორციელება“ (იხ. www.mcg.ge სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტი, მიმდინარე სამუშაო)

აღსანიშნავია, რომ მოდიფიცირებულ მეხუთე ლოტზე ჯერ კიდევ „აუცილებელი კვლევები“ ხორციელდება და სამშენებლო სამუშაოები ჯერჯერობით არ დაწყებულია, რაც მის წინასწარი გეგმის შესაბამისად დასრულებას ეჭვქვეშ აყენებს.

„ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრის“ კითხვაზე, თუ რას მოიცავს კვლევითი სამუშაოები და სამუშაოების რა ნაწილი მოესწრება ზამთრის სეზონის დაწყებამდე, „ათასწლეულის გამოწვევა - საქართველოს“ მენეჯმენტის პასუხი ასეთია: “თქვენი 23/10/08 წერილის პასუხად გაცნობებთ, რომ კვლევითი სამუშაოები ძირითადად მოიცავს გეოდეზიურ სამუშაოებს, როგორცაა ლერძულა ხაზისა და სიმალლის დონის გადამოწმება, ასევე ხიდების შემოწმება. დაგეგმილი იყო ასფალტის ფენის მოხსნა, ძირითადად, სათხე-ნინოწმინდის მონაკვეთზე, მაგრამ ვინაიდან ზამთრამდე სხვა სამუშაოები არ მოესწრებოდა და საფარის გაუარესება გამოიწვევდა მოსახლეობის უარყოფით რეაქციას და გააუარესებდა მოძრაობის გამავლობას, გადანყდა, რომ ამ ეტაპზე მობილიზაციის დასრულების გარდა სხვა სამშენებლო სამუშაოები არ ჩატარებულიყო. კლიმატური პირობების

გამო მესხეთე მოდიფიცირებულ ლოტზე ივარაუდება სამშენებლო პაუზის აღება, მაგრამ ამ პერიოდისათვის დასრულებული ტექნიკის მობილიზაცია, ლაბორატორიის მონტაჟი და სამუშაო ნახაზების მომზადება”.

სამუშაოების გადავადების ობიექტურ მიზეზებს შორის „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ მენეჯმენტი ასახელებს ასევე აგვისტოს მოვლენების ზეგავლენას.

„რაც შეეხება გზის მე-5 და მე-6 მოდიფიცირებულ მონაკვეთებს, იმ დროისთვის მიმდინარეობდა სამშენებლო კომპანიის მობილიზაციის პროცესი და უშუალოდ სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე აუცილებელი კვლევები. თუმცა, საომარი მოქმედებების დაწყების შემდეგ, გერმანიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს მიერ მგზავრობასთან დაკავშირებით გაცემული გაფრთხილების საფუძველზე, გერმანულ-თურქულმა სამშენებლო კომპანიამ - „პაპენბურგ/ოსტაშ“-მა დროებით შეწყვიტა ყველა სახის სამუშაოები“. (იხ. წერილი MCG/CEO/OUT1648 26.09.2008).

1.2. რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტი

პროექტის თავდაპირველად მოსალოდნელი ეფექტიანობა შეფასებულია. დამატებითი და დაფინანსების კანდიდატი პროექტებიდან 2008 წელს ამოვიარა ორი - რუსთავის წყალმომარაგების სისტემის და წყალტუბოს წყალმომარაგებისა და კანალიზაციის პროექტი.

რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტის საერთო ბიუჯეტი 43,485 მილიონი აშშ დოლარი. პროექტი მიზნად ისახავს მუნიციპალური მომსახურების გაუმჯობესებას. პროექტი ითვალისწინებს გრანტების გამოყოფას უფლებამოსილი სამთავრობო ორგანიზაციებისთვის (ადგილობრივი თვითმმართველობა, მუნიციპალური საწარმო და ცენტრალური მთავრობა) ინფრასტრუქტურის გასაფართოებლად.

რეგიონული ინფრასტრუქტურის პროექტის ფარგლებში ფინანსდება:

საინვესტიციო პროექტები - სამუშაოები, ტექნიკის/აღჭურვილობის შექმნა;
განვითარების პროექტები - ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება, გარემოსდაცვითი კვლევები და ა.შ.
ტექნიკური დახმარების პროექტები - უფლებამოსილი მუნიციპალური საწარმოს გაძლიერება - კონსულტაციები, ტრენინგები და ა.შ.
პროექტის განმახორციელებელი ორგანიზაციაა საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი.

როგორც უკვე აღინიშნა, კომპაქტში განხორციელებული ცვლილების თანახმად, სამცხე-ჯავახეთის გზების რეაბილიტაციისთვის დამატებითი თანხების გამოყოფა მოხდა რეგიონული ინფრასტრუქტურის პროექტიდან, რამაც ამ პროექტის დაფინანსებაში „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ წილი 60 მილიონი აშშ დოლარიდან 43,485 მილიონ აშშ დოლარამდე შემცირდა. „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ აცხადებს, რომ ეს თანხები არ არის საკმარისი დღეისთვის დაგეგმილი სამუშაოების სრულად შესასრულებლად: „საქართველოსა და ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობებს შორის გაფორმებული ხელშეკრულების (კომპაქტის) თანახმად, პროექტის ბიუჯეტი განისაზღვრა 60 მილიონი აშშ დოლარით, რაც მოგვიანებით 43,485 მილიონ აშშ დოლარამდე შემცირდა, თუმცა, ეს თანხა საკმარისი არ არის ქვეყანაში ამ კუთხით არსებული პრობლემების მოსაგვარებლად. თანდაფინანსების მიზნით, საქართველოს ათასწლეულის ფონდი თანამშრომლობს ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკთან (EBRD), შედეგის საერთაშორისო განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტოსთან (SIDA), ევროკომისიის დელეგაციასთან საქართველოში (EC Delegation) და სხვა დონორებთან, რამაც შესაძლებელი გახდა უფრო მასშტაბური პროექტების განხორციელება“. (იხ. www.mcg.ge რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტი)

მიუხედავად იმისა, რომ „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ მენეჯმენტი საუბრობს პროექტის მასშტაბის გასაზრდელად დამატებითი რესურსების მოძიებაზე, თავად პროექტი კომპაქტის ხელმოწერის მომენტისთვის განსაზღვრული სამუშაოების მხოლოდ ნაწილის განხორციელებას ითვალისწინებს. კერძოდ: „პირველ ეტაპზე იდენტიფიცირებული იქნა დაფინანსების კანდიდატი 7 წყალმომარაგების და 3 ირიგაციის პროექტი. მოგვიანებით, იდენტიფიცირებულ პროექტთა ნუსხა ხუთამდე შემცირდა“ (იხ. www.mcg.ge რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტი. შესრულებული სამუშაო)

ბოლო ინფორმაციით, პროექტის ფარგლებში, მოხდება წყალმომარაგების სისტემების სრული აღდგენა ფოთში, ქობულეთში, ქუთაისში, ბაკურიანსა და ბორჯომში.

დამტკიცებული და დაფინანსების კანდიდატი პროექტებიდან 2008 წელს „ამოვარდა“ რუსთავის წყალმომარაგების სისტემის და წყალტუბოს წყალმომარაგებისა და კანალიზაციის პროექტი.

„ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრის“ შესაბამის შეკითხვებზე პასუხად, „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ მენეჯმენტი შექმნილ სიტუაციას შემდეგი არგუმენტებით ხსნის: „თქვენი 21/10/08 წერილის თანახმად, გაცნობებთ, რომ რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტის ფარგლებში თავდაპირველად იდენტიფიცირებული იქნა დაფინანსების კანდიდატი წყალმომარაგების 7, ხოლო ირიგაციის 3 პროექტი. მოგვიანებით, იდენტიფიცირებულ პროექტთა ნუსხა 5-მდე შემცირდა, რაც შემდეგი მიზეზებით იყო გამოწვეული:

მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტების საინვესტიციოდ მომზადება დიდ დროს მოითხოვს (პროექტების იდენტიფიკაცია, ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევა, პროექტირება და რეაბილიტაცია/მშენებლობა). სწორედ ამიტომ, იდენტიფიკაციის პროცესში არჩევანი გაკეთდა ისეთ პროექტებზე, რომელთა საინვესტიციოდ მომზადების პროცესი, სხვა დონორების მონაწილეობის გამო, დაწყებული იყო (ევროკავშირის დაფინანსებით მომზადებული იყო ან მიმდინარეობდა ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევები ფოთის, ქუთაისის, ქობულეთის, რუსთავის, ბორჯომისა და ბაკურიანის წყალმომარაგების პროექტებზე. მსოფლიო ბანკმა და „BP“-მ გამოთქვეს მზადყოფნა პროექტირების სამუშაოების დაფინანსებაზე). თუმცა, იდენტიფიცირებულ პროექტთა შორის იყო ისეთებიც, რომელთა მომზადება დაწყებული არ იყო: ზემო სამგორის, ქვემო სამგორის და ტბისი-კუმისის ირიგაციის პროექტები და წყალტუბოს წყალმომარაგებისა და კანალიზაციის რეაბილიტაციის პროექტი. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ათასწლეულის ფონდმა დააფინანსა აღნიშნული პროექტების ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევები, მათი სრულად განხორციელება კომპაქტის ვადებში, ანუ ხუთ წელიწადში, ეჭვის ქვეშ დადგა. (მუნიციპალური განვითარების ფონდი მოლაპარაკებებს აწარმოებს დონორებთან წყალტუბოს პროექტისთვის დაფინანსების მოსაპოვებლად. საქართველოს მთავრობამ მიიღო გადაწყვეტილება ზემო სამგორის ირიგაციის რეაბილიტაციის პროექტის მსოფლიო ბანკის ირიგაციის პროექტში შეტანის თაობაზე, ხოლო ათასწლეულის ფონდს დაევალა სამშენებლო პროექტის მომზადების დაფინანსება).

პროექტების რაოდენობის შემცირების კიდევ ერთი მიზეზი ის იყო, რომ წყალმომარაგების პროექტებზე მიმდინარე საპროექტო სამუშაოებმა აჩვენა, რომ სარეაბილიტაციო/სამშენებლო სამუშაოები ბევრად უფრო ძვირი ჯდება, ვიდრე ეს თავდაპირველად იყო შეფასებული, ამიტომაც საჭირო გახდა მათი დაფინანსების გაზრდა და მომზადების ადრეულ ეტაპზე მყოფ პროექტებზე უარის თქმა.

2007 წლის ბოლოს საქართველოს მთავრობამ მიიღო გადაწყვეტილება რუსთავის წყალკანალის პრივატიზაციის თაობაზე. შესაბამისად, რუსთავის წყალმომარაგების რეაბილიტაციის პროექტიც ამოღებული იქნა დაფინანსების კანდიდატი პროექტების სიიდან.

სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტის ტენდერის შედეგებმა ცხადყო, რომ პროექტში არსებული თანხები საკმარისი არ იყო გზის მშენებლობის დასაფინანსებლად. შესაბამისად, გადაწყდა გარკვეული თანხების რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტიდან სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტში გადატანა. რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტის ბიუჯეტი 60 მილიონი აშშ დოლარიდან 43,485 მილიონ აშშ დოლარამდე შემცირდა.

ეს არგუმენტებიც ცხადყოფს, რომ კომპაქტის ხელმოწერის მომენტიდან 2008 წლის ოქტომბრამდე რეგიონალური ინფრასტრუქტურის პროექტმა მნიშვნელოვანი ცვლილება განიცადა, რაც ძირითადად ნეგატიური მიმართულებით განვითარდა - კერძოდ, შემცირდა სარეაბილიტაციო პროექტების რაოდენობა და, გაჭიანურდა ამ პროექტების განხორციელების ვადები, რაც მათ დასრულებას, კომპაქტის მოქმედების პერიოდში ეჭვქვეშ აყენებს.

ამ თვალსაზრისით, საინტერესოა ქუთაისისა და ქობულეთის წყალმომარაგების სისტემის რეაბილიტაციის პროექტები. ამ პროექტების განხორციელების დროს ნათლად გამოჩნდა, რომ პროექტის შემსრულებლის - საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდის მიერ დაქირავებული საინჟინრო დიზაინის კონტრაქტორს არ ჰქონდა საკმარისი კვალიფიკაცია, რის მაგალითადაც მიგვაჩნია შემდეგი ფაქტი: საინჟინრო დიზაინის კონტრაქტორის

„გამას“ (საქართველო) და „გაუფის“ (გერმანია) კონსორციუმის მიერ ერთის მხრივ - დაგვიანდა დიზაინის წარმოდგენა, მეორეს მხრივ კი - ეს დიზაინი სერიოზული ხარვეზების მქონე აღმოჩნდა. ამ ფაქტს ადასტურებს „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ კვარტალურ ანგარიშში წარმოდგენილი შემდეგი ინფორმაცია:

„მუნიციპალური განვითარების ფონდმა გამოიყენა მსოფლიო ბანკის მუნიციპალური განვითარების და დეცენტრალიზაციის პროექტი II ქუთაისისა და ქობულეთის წყალმომარაგების პროექტების საინჟინრო დიზაინის დასაფინანსებლად. დიზაინის კონტრაქტორი იყო „გამას“ (საქართველო) და „გაუფის“ (გერმანია) კონსორციუმი. თუმცა, მთავარი პარტნიორი იყო „გამა“, ხოლო „გაუფის“ მონაწილეობა ლიმიტირებული იყო. „გამამ“ დიზაინი წარმოადგინა ოთხი თვის დაგვიანებით, (2007 წლის აგვისტო 2007 წლის აპრილის ნაცვლად) სერიოზული ხარვეზებით. საერთაშორისო საკონსულტაციო კომპანია „რამბოლმა“ („რამბოლი“ არის საერთაშორისო საკონსულტაციო კომპანია, რომელიც დაქირავებულია მუნიციპალური განვითარების ფონდისთვის მუნიციპალური პროექტების განხორციელებაში დახმარების გასაწევად (PRC) განიხილა დიზაინი და 2007 წლის ოქტომბერში „გამას“ მიაწოდა კომენტარები. „გამამ“ 2007 წლის დეკემბერის ბოლოს წარმოადგინა განახლებული დიზაინი. „რამბოლმა“ განიხილა განახლებული დიზაინი და კვლავ აღმოაჩინა სერიოზული ხარვეზები. შედეგად, ქუთაისის და ქობულეთის პროექტების შესყიდვის პროცესი გადავადდა. ქუთაისის და ქობულეთის წყალმომარაგების პროექტების მიმდინარე სამუშაო გეგმების თანახმად, რომლებიც ერთობლივად შემუშავდა „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ და მუნიციპალური განვითარების ფონდის მიერ, თუ, ამ ორ პროექტზე სამშენებლო სამუშაოები არ დაიწყება 2008 წლის ბოლოს, პროექტები ვერ დასრულდება კომპაქტის მოქმედების ვადაში. „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველომ“, „ევროპის განვითარებისა და რეკონსტრუქციის ბანკმა“ და „მუნიციპალური განვითარების ფონდმა“ დაიწყეს კონსულტაციები ამ პრობლემის მოსაგვარებლად. „გაუფს“ დაევალა დიზაინის საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად განახლება. ევროპის განვითარებისა და რეკონსტრუქციის ბანკმა გამოთქვა მზადყოფნა დამატებითი დაფინანსება გამოეყო დიზაინისთვის იმ პირობით, რომ დამატებითი თანხა არ აღემატება 50 000 ევროს თითოეულ პროექტზე. „გაუფს“ დასჭირდება სამი თვე დიზაინის დასახვეწად. ამდენად, სამუშაოების შესყიდვის პროცესი დაგეგმილია 2008 წლის აგვისტო-სექტემბერში, ხოლო მშენებლობა — 2008 წლის ნოემბერ-დეკემბერში. („ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ კვარტალური შედეგების ანგარიში. კომპაქტის მე-2 წელი, მე-4 კვარტალი“).

აღსანიშნავია, რომ ქობულეთის და ქუთაისის წყალმომარაგების პროექტის შემთხვევაში, რომელზეც საუბარია კომპაქტის მეორე წლის მეოთხე კვარტლის ანგარიშში, მიუხედავად დამატებითი ასიგნებების გამოყოფისა, ამ ვადების დაცვა ვერ მოხერხდა. კერძოდ - რეგიონალური ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტის განმახორციელებლის საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდის ვებ-გვერდზე (www.mdf.org.ge) მითითებულია, რომ ქობულეთის წყალმომარაგების სისტემის რეაბილიტაციის პროექტზე სამშენებლო სამუშაოებზე ტენდერი გამოცხადდა 2008 წლის 30 ოქტომბერს, სატენდერო წინადადებების გახსნის თარიღი კი 2008 წლის 15 დეკემბერია. ქუთაისის წყალმომარაგების პროექტის სამშენებლო სამუშაოებზე ტენდერი ნოემბრის დასაწყისშიც არ იყო გამოცხადებული. თავად პროექტის გეგმების შემუშავებულთა ინფორმაციით, ეს ნიშნავს იმას, რომ „სამშენებლო სამუშაოები ამ ორ პროექტზე არ დაიწყება 2008 წლის ბოლოს, პროექტები ვერ დასრულდება კომპაქტის მოქმედების ვადაში“. (იხ. „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ კვარტალური შედეგების ანგარიში. კომპაქტის მე-2 წელი, მე-4 კვარტალი).

1.3. ენერგოინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტი

ენერგოინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტის ახალი კომპონენტია გასასაყვის მშენებლობის ტექნიკურ-ეკონომიკური შესწავლა. კომპაქტის ხელმძღვანელის, ეს საქმიანობა არ იყო გათვალისწინებული, თუმცა გადაწყვიტილება ქვეყნის ენერგოუსაფრთხოების უზრუნველყოფის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია.

ენერგოინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტის მიზანია ჩრდილო-სამხრეთის მაგისტრალური მილსადენის იმ დაზიანებული უბნების აღდგენა, რომლებიც სასწრაფო რეაბილიტაციას საჭიროებენ. სულ გათვალისწინებულია 22 უბნის რეაბილიტაცია საერთო ბიუჯეტით - 49,5 მილიონი აშშ დოლარი. პროექტი ასევე ითვალისწინებს საქართველოს ენერგეტიკის სამინისტროსთვის დახმარების განწევას ენერგოსექტორის სტრატეგიის შემდგომ დახვეწასა და განხორციელებაში.

კომპანია „BP“-ს დახმარებით განხორციელდა ჩრდილო-სამხრეთის გაზის მაგისტრალური მილსადენის მონაკვეთების ტექნიკური მდგომარეობის შესწავლა. „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ მენეჯმენტის ინფორმაციით, აღნიშნული შესწავლის საფუძველზე მოხდა სარეაბილიტაციო უბნების შერჩევა. რეაბილიტაციის პირველი ფაზის ფარგლებში დასრულდა სამშენებლო სამუშაოები გაზსადენის ექვს უბანზე. ამჟამად მიმდინარეობს მოსამზადებელი სამუშაოები ჩრდილო-სამხრეთის გაზსადენის რეაბილიტაციის მეორე და მესამე ფაზების დასაწყებად, რომელთა ფარგლებში 17 ობიექტის აღდგენაა დაგეგმილი. (იხ. www.mcg.ge ენერჯიკონსულტინგის რეაბილიტაციის პროექტი).

შეგახსენებთ, რომ პროექტის მმართველი კომპანიის – გაზის საერთაშორისო კორპორაციის შერჩევასა გამოყენებული იქნა ერთ პირთან მოლაპარაკების ფორმა და ამის არგუმენტად მოყვანილი იყო ის ფაქტი, რომ:

„ეს იყო ერთადერთი კომპანია, რომელსაც ჰქონდა საქართველოს გაზსადენის რეაბილიტაციის და გამოყენების გამოცდილება, ისევე როგორც „BP“-სთან ურთიერთობის გამოცდილება. აქვე მითითებულია, რომ ფონდი პროექტის განხორციელებისას შეზღუდული იყო ვადებში, რადგან თანხმობისთვის გაგზავნილ 2006 წლის 31 მარტის წერილის მიხედვით, კონტაქტი ივლისის ბოლომდე უნდა გაფორმებულიყო, რაც გაზის საერთაშორისო კორპორაციას აძლევდა სამუშაოების 2006 წლის აგვისტოდან დაწყების საშუალებას“.

საგულისხმოა, რომ გაზის საერთაშორისო კორპორაციას არაერთგზის შეექმნა სწორედ კვალიფიკაციასთან დაკავშირებული პრობლემები. პროექტის განხორციელებაში შექმნილი პრობლემების ობიექტურ დასაბუთებაში თავად „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ მენეჯმენტი აღნიშნავს, რომ პროექტის განხორციელებას წინასწარ განსაზღვრულ ვადებში ხშირ შემთხვევაში სწორედ საკონსულტაციო მომსახურებაში შექმნილი პრობლემები უშლიდა ხელს, კერძოდ:

„განმანორციელებელი ორგანიზაციის ხელშეკრულება – საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციამ ვერ შეძლო საერთაშორისო ექსპერტების დაქირავება შემსრულებელი ორგანიზაციის ხელშეკრულების რეალიზაციისას, მისთვის დახმარების განევის მიზნით. ამიტომაც გადაწყდა, რომ საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია ახლო მომავალში გამოაცხადებს საერთაშორისო ტენდერს საერთაშორისო ექსპერტების მონვევის მიზნით.

გარემოს დაცვასთან, ჯანდაცვასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული დოკუმენტები; განსახლების სამოქმედო გეგმა – საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია ვერ ასრულებდა დადგენილ ვადებში ზოგ დოკუმენტს, რომელიც აუცილებელია ნებართვის მიღების პროცესში, შესულია მეორე ფაზის სამუშაოების სატენდერო დოკუმენტაციის სიაში და წარმოადგენს მნიშვნელოვან სახელმძღვანელოს ტენდერში პოტენციური მონაწილეებისთვის. გადაწყვეტილების მიხედვით, საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის გარემოს დაცვის სამსახური იმუშავებს ძირითადად ამ დოკუმენტების დროულ დასრულებაზე; კორპორაცია დაიქირავეს დამატებით ექსპერტებს, რომლებიც დაეხმარებიან გარემოს დაცვის სამსახურს; კორპორაციის იურიდიული და მინის სამსახურებიც სათანადო დახმარებას უზრუნველყოფენ მეორე ფაზის სარეაბილიტაციო პროგრამის განხორციელებაში.

საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის/საქართველოს ტრანსპორტირების კომპანიის დახმარება მილსადენის მიერთებაში – „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველო“ დათანხმდა, დახმარება გაენია საქართველოს ტრანსპორტირების კომპანიისთვის მილსადენის მიერთების ოპერაციების უსაფრთხოდ განხორციელებისათვის კვალიფიკაციის ამაღლებაში. მაგრამ „ემ-სი-ჯი“-მ ვერ შეძლო საერთაშორისო ექსპერტების მოძიება, რომლებიც შეიმუშავებდნენ სათანადო მიერთების პროცედურებს და ჩაუტარებდნენ სწავლებას საქართველოს ტრანსპორტირების კომპანიის თანამშრომლებს. ეს მნიშვნელოვანი საკითხია, ვინაიდან ა) ის დაკავშირებულია ერთ-ერთ წინაპირობასთან, რომ მილსადენის ტექნიკური მომსახურება უნდა მოხდეს „შეთანხმებული სტანდარტების“ მიხედვით, და ბ) რეკომენდებულია, რომ საქართველოს ტრანსპორტირების კომპანიის თანამშრომლებმა გაიარონ სწავლება ზაფხულის ბოლომდე, რათა მათ შეძლონ მიერთების ოპერაციების განხორციელება მეორე ფაზის სარეაბილიტაციო უბნებზე ახალი მიერთების პროცედურების გამოყენებით. „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველო“ და საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია ერთობლივად იმუშავებენ, რათა გამოიყენონ ყველა არსებული საშუალება საერთაშორისო ექსპერტების მოსაწვევად“. (იხ. „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველო“ კვარტალური შედეგების ანგარიში. კომპაქტის მე-2 ნელი. მე-4 კვარტალი).

ენერგოინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტის ახალი კომპონენტია გაზსაცავის მშენებლობის ტექნიკურ-ეკონომიკური შესწავლა. კომპაქტის ხელმძღვანელის, ეს საქმიანობა არ იყო გათვალისწინებული. და ამ მიმართულების დაფინანსების გადანაცვლება მიღებულ იქნა ენერგეტიკის სამინისტროს დახმარების ფარგლებში, რაც უდაოდ დადებითი ფაქტორია, რადგან გაზსაცავის მშენებლობა ქვეყნის ენერგოუსაფრთხოების უზრუნველყოფის თვალსაზრისით მეტად მნიშვნელოვანი ნაბიჯია.

აღსანიშნავია, რომ ამ კომპონენტის შესრულებაში ვადების დარღვევის საკითხი დაისვა 2008 წლის 22 ივლისის სამეთვალყურეო საბჭოს სხდომაზე, სადაც „სხდომის თავმჯდომარემ ნიკა გილაურმა შეახსენა საბჭოს, რომ კონსულტანტის შერჩევის დავალება „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ მიცემული ჰქონდა ჯერ კიდევ ორი თვის წინ. ამასთან დაკავშირებით, „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ აღმასრულებელმა დირექტორმა, გიორგი აბდუშელიშვილმა განმარტა, რომ გაზსაცავის ტექნიკურ-ეკონომიკური შესწავლის სამუშაოთა აღწერილობის (TOR) მოსამზადებლად გამოცხადდა ღია ტენდერი. ტენდერში განაცხადი შემოიტანა ორმა კომპანიამ და ეს ტენდენცია განპირობებულია იმით, რომ თუ კომპანია მონაწილეობას მიიღებს სამუშაოთა აღწერილობის მომზადებაში, ის ვეღარ ჩაერთვება მიწისქვეშა გაზსაცავის ტექნიკურ-ეკონომიკურ შესწავლაში (რომლის შესრულებაც უფრო აინტერესებს კომპანიებს გამომდინარე ამ სამუშაოს უფრო დიდი მოცულობიდან) ინტერესთა კონფლიქტის გათვალისწინებით“. (იხ. ფონდი „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ სამეთვალყურეო საბჭოს სხდომის ოქმი №30.)

აღნიშნულ სხდომაზე საბჭოს მიერ განისაზღვრა სამუშაოთა აღწერილობის წარდგენის ვადა – 2008 წლის 1 ოქტომბერი და გადაწყდა, რომ სამუშაოთა აღწერილობა უნდა მოიცავდეს მიწისქვეშა გაზსაცავის ტექნიკურ-ეკონომიკური შესწავლის ჩატარებას, საპროექტო სამუშაოების დიზაინსა და გარემოზე ზემოქმედების შეფასების მომზადებას. (იხ. ფონდი „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ სამეთვალყურეო საბჭოს სხდომის ოქმი №30.)

„ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრის“ შეკითხვაზე, თუ რა ეტაპზეა ამჟამად გაზსაცავის ტექნიკურ-ეკონომიკურ შესწავლასთან დაკავშირებული სამუშაოები, „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ მენეჯმენტის პასუხი ასეთია:

„თქვენი 27/10/08 წერილის თანახმად, გაცნობებთ, რომ 2008 წლის 8 სექტემბერს ხელშეკრულება გაფორმდა საერთაშორისო ტენდერის საფუძველზე შერჩეულ ამერიკულ კომპანიასთან - „გუსტავსონ ასოშიეტს“-თან. ამ ხელშეკრულების თანახმად მომზადდება საქართველოში გაზსაცავის მშენებლობის ტექნიკურ-ეკონომიკური შესწავლის ტექნიკური დავალება, საქართველოში გაზსაცავის განხორციელების პროგრამა და სამოქმედო გეგმა. აღნიშნული კვლევებისა და შესწავლების შედეგები მიმდინარე წლის დეკემბერში იქნება წარმოდგენილი, რომელთა საფუძველზეც მოხდება გაზსაცავის პროექტის განვითარების მომავალი ეტაპების განხორციელება“. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ განსაზღვრული ვადები გადაიხედა და, კვლევების შედეგების წარდგენა არა ოქტომბერში, არამედ - დეკემბერში მოხდება. შესაბამისად, გადავადდა მიწისქვეშა გაზსაცავის ტექნიკურ-ეკონომიკური შესწავლის სამუშაოების დაწყებაც.

აღნიშნული გადავადების ძირითად მიზეზად „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ მენეჯმენტი აგვისტოში ქვეყანაში განვითარებული მოვლენებს ასახელებს, რამაც, კონსულტანტთან ხელშეკრულების დადება დროებით შეაფერხა. (დეტალურად იხილეთ ქვეთავში „აგვისტოს საომარი მოქმედებების ზეგავლენა პროექტების განხორციელებაზე“).

1.4. აგრობიზნესის განვითარების პროექტი

აგრობიზნესის განვითარების პროექტის ერთ-ერთი მთავარი პრობლემა, როგორც ორი წლის მანძილზე ათვისივადი თანხების მასშტაბიდან ჩანს, ბრანდების თანხების ათვისივადი დაბალი ტემპია.

„ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ პროგრამის აგრობიზნესის განვითარების პროექტის მიზანია არსებული წერილი ფერმერული მეურნეობების გარდაქმნა მომგებიან აგრობიზნესებად, რამაც ხელი უნდა შეუწყოს რეგიონებში აგრობიზნესის განვითარებას და ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას.

პროექტის ფარგლებში გაიცემა გრანტები თანადაფინანსების პრინციპით, პირველადი წარმოების, ფერმერთა მომსახურების ცენტრების, მცირე გადამამუშავებელი საწარმოების და უწყვეტი საწარმოო ჯაჭვის განვითარებისთვის საქართველოს ნებისმიერ რეგიონში. პროექტის ბიუჯეტია 15 მილიონი აშშ დოლარი, ხანგრძლივობა – 4 წელი. 2006 წლის 24 მაისს გაფორმდა ხელშეკრულება საერთაშორისო ტენდერით შერჩეულ ამერიკულ კომპანია „სი-ენ-ეფ-ეი“-სთან, რომელსაც ევალება საგრანტო შერჩევის ადმინისტრირება. საპროექტო წინადადებების დახვეწა, საგრანტო პროექტების მონიტორინგი.

2006 წლის 2 აგვისტოს ოფიციალურად გაიხსნა აგრობიზნესის განვითარების პროექტი. 2008 წლის 30 ოქტომბრის მდგომარეობით, ჩატარებულია საგრანტო შერჩევის 7 რაუნდი და 2 ტენდერი, რომლის შედეგადაც ხელი მოეწერა 103 საგრანტო ხელშეკრულებას, საერთო თანხით — 4 605 328 აშშ დოლარი. ამ პროექტების განხორციელების შედეგად, ემ-სი-ჯი-ს მენეჯმენტის ინფორმაციით, სოფლად დაახლოებით 1482 ადამიანი დასაქმდება. (იხ. www.mcg.ge აგრობიზნესის განვითარების პროექტი).

აგრობიზნესის განვითარების პროექტის ერთ-ერთი მთავარი პრობლემა, როგორც ორი წლის მანძილზე ათვისებული თანხების მასშტაბიდანაც ჩანს (იხილეთ მონიტორინგის ფინანსური ნაწილი), გრანტების თანხების ათვისების დაბალი ტემპია. სხვა ობიექტურ ფაქტორებთან ერთად, „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ მენეჯმენტი აღნიშნულის ერთ-ერთ მიზეზად „სი-ენ-ეფ-ეი“-ს, ანუ პროექტის განმახორციელებელი ორგანიზაციის „სათანადო კვალიფიკაციის მქონე კადრების ნაკლებობით“ ხსნის. (იხ. „ემ-სი-ჯი“-ს კვარტალური შედეგების ანგარიში. კომპაქტის მე-2-ე წელი, მე-4 კვარტალი, გვ.27). ამ პრობლემის მოსაგვარებლად „სი-ენ-ეფ-ეი საქართველოს“-თვის დამატებით 290 696 აშშ დოლარი იქნა გამოყოფილი - „ემ-სი-ჯი“-ს სამეთვალყურეო საბჭომ 2007 წლის 13 დეკემბერს დაამტკიცა აღნიშნულ ორგანიზაციასთან გაფორმებული პროექტის მართვის კონტრაქტში შეტანილი შესწორება. (იხ. „ემ-სი-ჯი“-ს კვარტალური შედეგების ანგარიში. კომპაქტის მე-2-ე წელი, მე-4 კვარტალი).

ეს ნიშნავს, რომ პროექტის განხორციელების პერიოდში გრანტების გაცემის ტემპის დაბალ მაჩვენებელს დაემატა მისი მენეჯმენტის გაძვირებაც, რაც, თავისთავად, პროექტის განხორციელებაში უარყოფითი ფაქტორია.

გრანტების გაცემის დაბალი მაჩვენებლის ობიექტურ საფუძვლებზე საუბრისას ათასწლეულის გამოწვევის პროექტის მენეჯმენტი ხაზს უსვამს კიდევ ერთ ფაქტორს - „სი-ენ-ეფ-ეი-საქართველოში“ შესული საგრანტო განაცხადების დაბალ ხარისხს. (იხ. „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ კვარტალური შედეგების ანგარიში. კომპაქტის მე-2 წელი, მე-3 და მე-4 კვარტალების ანგარიშები).

საგრანტო განაცხადების დაბალი ხარისხის პროგნოზირება არ უნდა ყოფილიყო რთული, რადგან საქართველოში ზოგადად, და განსაკუთრებით სოფლად, საკმაოდ დაბალია საგრანტო განაცხადების წერის კულტურა. „სი-ენ-ეფ-ეი-საქართველოში“ კომპაქტის მეორე წლის მეოთხე კვარტალში გადანაცვლება ხელშეკრულებები დაედო სამ ადგილობრივ ორგანიზაციასთან, რათა მათ დახმარება გაეწიათ „პერსპექტიული განმცხადებლებისთვის“ - იმ განმცხადებლებისთვის, ვინც წინა რაუნდებში 60-90 ქულა მიიღეს (იხ. „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ კვარტალური შედეგების ანგარიში (კომპაქტის მე-2-ე წელი, მე-4 კვარტალი). ამ გადანაცვლების მიღება და, ზოგადად ამ პრობლემის პროგნოზირება პროექტის დაწყების სანყის ეტაპზევე შესაძლებელი იყო, ხოლო პროექტის განხორციელების პირველი რაუნდების შემდეგ - აუცილებელიც კი. დროულად ამ გადანაცვლების მიღება უდაოდ შეუწყობდა ხელს გრანტების გაცემის დაბალი ტემპის გარკვეულწილად „დაჩქარებას“.

აგრობიზნესის განვითარების პროექტის შესახებ ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ პროექტის განხორციელებაზე გარკვეული (სხვა დანარჩენ პროექტებთან შედარებით მეტად საგრძობი) გავლენა მოახდინა აგვისტოს მოვლენებმა საქართველოში (იხ. ქვეთავი აგვისტოს საომარი მოქმედებების ზეგავლენა პროექტების განხორციელებაზე).

1.5. საქართველოს რეგიონული განვითარების ფონდი

ფონდი, სხვა პროექტებისგან განსხვავებით, 10 წლიანია, ანუ შეღავათით ღირსი ვალა აქვს პროექტის მიზნების შესასრულებლად, თუმცა მისი განხორციელების დაბალ ტემპზე და ჯერჯერობით მოქრძალებულ ეფექტზე შესრულებული საქმიანობის ნუსხას მოწმობს.

საქართველოს რეგიონული განვითარების ფონდის მიზანია ინვესტირების გზით მცირე და საშუალო ზომის საწარმოების განვითარება. ფონდი 10 წელი იარსებებს. მისი ბიუჯეტი შეადგენს 32,1 მილიონ აშშ დოლარს და მოიცავს შემდეგ კომპონენტებს:

კომერციული საინვესტიციო ფონდი – (ბიუჯეტი 30 მილიონი აშშ დოლარი); ახორციელებს გრძელვადიან ინვესტიციებს სწრაფად მზარდ ქართულ მცირე და საშუალო ზომის საწარმოებში;

საწარმოების ტექნიკური დახმარება – (ბიუჯეტი 2 მილიონი აშშ დოლარი) უნდა მოხმარდეს იმ კომპანიების მუშაობის გაუმჯობესებას, რომლებშიც ფონდი განახორციელებს ინვესტიციებს. აგრეთვე, ისეთი კომპანიების ხელშეწყობას, რომლებიც ტექნიკური დახმარების მიღების შედეგად მოსალოდნელია, რომ დააკმაყოფილებენ საქართველოს რეგიონული განვითარების ფონდის პირობებს ინვესტიციების მისაღებად.

მრჩეველთა გუნდი – (ბიუჯეტი 0,1 მილიონი აშშ დოლარი) მოხმარდება საინვესტიციო გარემოს რეფორმების გუნდის მუშაობის დაფინანსებას. ამ გუნდის საქმიანობა ითვალისწინებს სპეციალური სტრუქტურის შექმნას, რომელიც გააანალიზებს ქვეყანაში არსებულ საინვესტიციო გარემოს და იზრუნებს მის გაუმჯობესებაზე.

რეგიონული განვითარების ფონდი, სხვა პროექტებისგან განსხვავებით, 10 წლიანია, ანუ შედარებით დიდი ვადა აქვს პროექტის მიზნების შესასრულებლად, თუმცა მისი განხორციელების დაბალ ტემპზე და ჯერჯერობით მოკრძალებულ ეფექტზე შესრულებული საქმიანობის ნუსხაც მონშობს:

„ათასწლეულის გამოწვევის საქართველოს“ მენეჯმენტის ინფორმაციით, 2007 წლის სექტემბერში ფონდმა თავისი პირველი ინვესტიცია განახორციელა კომპანია „დოკი“-ში. ეს ინვესტიცია სამშენებლო მასალების საბითუმო და საცალო ვაჭრობის ქსელის გაფართოებას მოხმარდება. კომპანიას აგრეთვე გაენია ტექნიკური დახმარება მარკეტინგისა და ფინანსური მართვის ფუნქციების გასაძლიერებლად. 2008 წლის 2 მაისს ფონდის დახმარებით, კომპანია „დოკი“-მ გახსნა სამშენებლო და მოსაპირკეთებელი მასალების შოურუმი - „გლორი“.

2008 წლის 23 მაისს ხელი მოეწერა საინვესტიციო შეთანხმებას კომპანია „რჩეულთან“, რომელიც ავითარებს სასტუმროთა ქსელს საქართველოს რეგიონებში. ინვესტიციის გარდა კომპანიას გაენია ტექნიკური დახმარება: სასტუმროთა მართვის სტანდარტების განვითარების და დიზაინის საკითხებში; აგრეთვე გამოეყო თანხები მარკეტინგული კვლევის ჩასატარებლად; 2008 წლის 26 მაისს, სილნაღში, სასტუმროების ქსელ „რჩეული“-ს ახალი სასტუმრო - „რჩეული ფიროსმანი“ გაიხსნა. (იხ. www.mcg.ge საქართველოს რეგიონალური განვითარების ფონდი).

2. აზვისსოს საომახი მოქმედების ზეზავენა ჰხოუხების ბანსოხსიეეზაზე

ომის შედეგად მიღებული პირდაპირი და არაპირდაპირი ზარალის ჯერჯერობით დათვლილი მასშტაბი მნიშვნელოვანი არ არის. ქვეყნისათვის საომარი მოქმედებების სალიკვიდაციოდ გამოყოფილ დახმარებების ფარგლებში პროექტისთვის დამატებით 100 მილიონი აშშ დოლარის გამოყოფა მოქნილი მენეჯმენტის პირობებში, ცხადია პროექტის ეფექტიანობას გაზრდის.

სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტის ერთ-ერთ კონტრაქტორს - კომპანია „აშტრომს“ საქართველო-რუსეთს შორის განვითარებული საომარი მოქმედებების შედეგად პირდაპირი ეკონომიკური ზარალი მიადგა. ეს პერიოდი ასევე გამოირჩეოდა ქვეყნის სატრანსპორტო კომუნიკაციების ბლოკირებით. „ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრის“ შეკითხვაზე, თუ რა ზეგავლენა მოახდინა საომარმა მოქმედებებმა ათასწლეულის გამონვევის პროექტების შესრულებაზე, ათასწლეულის გამონვევის პროგრამის მენეჯმენტის პასუხი ასეთია:

“2008 წლის აგვისტოში საქართველოში განვითარებული მოვლენების შედეგად მთლიანად პროგრამის განხორციელება არ შეფერხებულა, თუმცა საომარმა ვითარებამ პროექტებზე გარკვეული ზეგავლენა იქონია.

სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტში გარკვეული შეფერხებები აღინიშნა გზის როგორც მე-2, მე-3 და მე-4 („აშტრომ ინთერნეიშენლის“ კონტრაქტი), ასევე მე-5 და მე-6 მოდიფიცირებულ მონაკვეთებზე („პაპენბურგ/ოსტამი“-ს კონტრაქტი), კერძოდ:

გზის მეოთხე მონაკვეთზე სარეაბილიტაციო სამუშაოების შეფერხება განპირობებული იყო სანჯავის მარაგის უქონლობით (საომარი მდგომარეობის პირობებში კონტრაქტორს სანჯავის მონოდების პრობლემა შეექმნა). თუმცა, კონტრაქტორისთვის მიცემული იყო განსაკუთრებული მითითებები სამშენებლო სამუშაოების გაგრძელებაზე, გზის გამტარუნარიანობის შენარჩუნებასა და მოსახლეობისთვის შეუფერხებელ გადაადგილებაზე. რაც შეეხება გზის მე-5 და მე-6 მოდიფიცირებულ მონაკვეთებს, იმ დროისთვის მიმდინარეობდა სამშენებლო კომპანიის მობილიზაციის პროცესი და უშუალოდ სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე აუცილებელი კვლევები. თუმცა, საომარი მოქმედებების დაწყების შემდეგ, გერმანიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს მიერ მგზავრობასთან დაკავშირებით გაცემული გაფრთხილების საფუძველზე, გერმანულ-თურქულმა სამშენებლო კომპანიამ - „პაპენბურგ/ოსტამი“-მა დროებით შეწყვიტა ყველა სახის სამუშაო.

საკუუპაციო ჯარების ქალაქ ფოთში შესვლამ რამდენიმე დღით შეაჩერა სარეაბილიტაციო სამუშაოები ფოთის ნყალმომარაგების სისტემაზეც. სამუშაოების შეჩერება განპირობებული იყო კონტრაქტორების მიერ მაროდორობის შიშით ტექნიკის ქ. ფოთიდან გაყვანით. იმის გამო, რომ ფოთში სამუშაოები წინსწრებით მიმდინარეობდა, ერთკვირიან შეჩერებას არ გამოუწვევია პროექტის დასრულების ვადის გადაწევა.

საომარმა მოქმედებებმა მნიშვნელოვანი გავლენა არ იქონია ენერგოუსაფრთხოების რეაბილიტაციის მიმდინარეობაზე. ამ კუთხით აღსანიშნავია მხოლოდ ჩრდილო-სამხრეთის გაზსადენის რეაბილიტაციის მეორე ფაზისთვის სამშენებლო ნებართვის მოპოვების პროცესის დაყოვნება 2-3 კვირით და გაზსადენის კონსულტანტთან ხელშეკრულების დადების გადადება აგვისტოდან სექტემბრის დასაწყისისთვის.

პირველადი მონაცემების საფუძველზე, კონფლიქტის არეალში მოხვდა აგრობიზნესის განვითარების პროექტის ფარგლებში დამტკიცებული 20 საგრანტო პროექტი, საერთო ღირებულებით 679, 252 აშშ დოლარი . ამ პროექტებიდან ოთხმა (ივანე ზაქარაშვილი - სოფელი ნიქოზი, მერაბ მჭედლოშვილი, მანანა ფსუტური, გია ლურწყაია) მნიშვნელოვანი ზარალი განიცადა. აღსანიშნავია, რომ ის ინფრასტრუქტურა, რომლის განვითარებაზეც იყო ორიენტირებული აგრობიზნესის განვითარების პროექტების უმრავლესობა ფიზიკურად არ განადგურებულა, თუმცა მათი ფინანსური ზარალი მნიშვნელოვანია. განსაკუთრებით ეს შეეხება გორისა და კასპის ფერმერთა მომსახურების ცენტრებს. რაც შეეხება სამუშაო გეგმის კორექტირებას, ამ ეტაპზე აგრობიზნესის განვითარების პროექტში რაიმე სერიოზული ცვლილებები არ მომხდარა.

საკონსულტაციო კომპანია „IPM“-მა 2008 წლის ივნისში გამოკითხა ზემოხსენებული 20 პროექტიდან 17-ის განმახორციელებელი პირები. არსებული საველე სამუშაოების განრიგის მიხედვით, მიღებული მონაცემები აღწერს სანარმოთა მდგომარეობას კონფლიქტამდე. რაც შეეხება დანარჩენ 3 სანარმოს, მათი გამოკვლევა დასრულდა ომის შემდგომ, აგვისტოს ბოლოს. კვლევის შედეგების თანახმად, ამ 3 სანარმოს რაიმე ფიზიკური ან ფინანსური ზარალი არ მიუღია.

აგრობიზნესის პროექტის ფარგლებში გაცემული გრანტების შედეგად მიღებული უკუგების შეფასების მეთოდოლოგიას უზრუნველყოფს ჩიკაგოს უნივერსიტეტთან არსებული „საზოგადოებრივი აზრის კვლევის ცენტრი“. ერთობლივი კონსულტაციების შედეგად გადაწყდა, რომ გამოკვლევის სტანდარტული კითხვარს ჩანართის სახით დაემატებოდა კითხვები, რომლებიც მკვლევარებს საშუალებას მისცემდა ზუსტად აღწერილიყო მიყენებული ზარალი, რადგან შესაძლოა კონფლიქტის გავლენა გასცდა კონფლიქტის რეგიონებს და გარკვეული ზეგავლენა იქონია გრანტის მიმღებ იმ სანარმოებზეც, რომლებიც დაშორებულია კონფლიქტის ზონებიდან.

მაქსიმალური ობიექტურობისათვის, გამოკვლევა ჩანართის გამოყენებით ჩატარდება 2008 წლის დეკემბერში. გამოკვლევის ვადები განპირობებულია შემდეგი გარემოებებით: 1. მოპოვებული ინფორმაცია უნდა აღწერდეს ან სეზონის ან კალენდარული წლის ბოლოს არსებულ მდგომარეობას. 2. სასურველია გამოკითხვა ჩატარდეს ადგილებზე (სანარმოებში,) ამჟამად რამდენიმე სანარმოზე საქართველოს მოქალაქეთა გადაადგილება შეზღუდულია და ასევე გასათვალისწინებელია უსაფრთხოების ზომები. 3. გამოკვლევა უნდა ჩატარდეს ყველა სანარმოში ერთდროულად. 4. კონფლიქტის ზეგავლენის შეფასება სასურველია განხორციელდეს საომარი მოქმედებებიდან გარკვეული დროის გავლის შემდგომ.

საქართველოს რეგიონული განვითარების ფონდის ფარგლებში ამა წლის მაისში ხელი მოეწერა საინვესტიციო შეთანხმებას სასტუმროთა ქსელ „რჩეულთან“, რომლის თანახმად, ფონდმა კომპანიაში უნდა განახორციელოს 1,8 მილიონი აშშ დოლარის ინვესტიცია. „რჩეულის“ სასტუმროთა ქსელის ერთ-ერთი სასტუმრო-რესტორანი განლაგებულია სოფ. ქურთაში. მიუხედავად იმისა, რომ ობიექტი ომის შედეგად არ დაზარალდა, კომპანიამ დაკარგა კონტროლი ამ ობიექტზე. (MCG/CEO/OUT1648 26.09.2008 წერილი)

ამდენად, აგვისტოს საომარი მოქმედებების ზეგავლენის მასშტაბის ზუსტი შეფასება წლის ბოლოსთვის გახდება შესაძლებელი. შეფასების მეთოდოლოგიის ადეკვატურობა მომავალი წლის მონიტორინგის განხორციელების დროს იქნება შესაძლებელი.

3. "ათხსნაულის ბაიოტექნოლოგიის პროექტის" ფინანსური ბაიოტექნოლოგიის თანხების ათვისების დინამიკა

პირველ პირობებში წესს, თანხების მხოლოდ უმნიშვნელო რაოდენობა იქნა ათვისებული, ხოლო ამის შედეგად ყოველი მომხმარებელი პერიოდის დასაწყისისათვის აღბილი ჰქონდა ჯამური ათვისებული თანხების ზრდის საკმაოდ ნელა ათვისების ტენდენციას. ყოველი პერიოდის დასაწყისისათვის ფაქტობრივად ათვისებული თანხების მოცულობა მნიშვნელოვნად ჩამოუვარდებოდა მრავალწლიანი ფინანსური გაბიჯებით გათვალისწინებულს.

წინამდებარე მიმოხილვის მიზანია ანალიზი, თუ რამდენად შეესაბამება პროგრამის მოქმედების პერიოდში გახარჯული თანხების მოცულობა მრავალწლიანი გეგმით გათვალისწინებულ მაჩვენებლებს. ქვემოთ განხილულია კომპაქტით გათვალისწინებულ სამუშაოთა მხოლოდ ფინანსური ასპექტი ანუ ფულადი პარამეტრების ცვლილების დინამიკა, როგორც მთლიანად პროექტის, ისე მისი შემადგენელი კომპონენტების კონტექსტში. საანალიზო პერიოდი მოიცავს „ათხსნაულის გამოწვევის პროგრამის“ საქმიანობის პერიოდს 2007 წლის აპრილიდან 2008 წლის 1 ოქტომბრამდე.

3.1. ბაიოტექნოლოგიის მეთოდოლოგია

კომპაქტით გათვალისწინებულ სამუშაოთა ეფექტიანობის შესაფასებლად ანალიზი ეყრდნობა „ათხსნაულის გამოწვევა საქართველოს“ მიერ ყოველკვარტალურად მომზადებულ **თანხის გაცემის მოთხოვნის ფორმებს**, მათზე თანდართულ ფინანსურ ანგარიშებსა და მრავალწლიან ფინანსურ გეგმას, რომელიც უკანასკნელად 2007 წლის 20 მარტს განახლდა. გარდა ამისა, გამოყენებულია „ათხსნაულის გამოწვევა საქართველოს“ მიერ მომზადებული დოკუმენტები, რომლითაც დადგენილია **ეკონომიკური უკუგების განაკვეთები (ERR)**. ხარჯების ათვისების ტენდენციების გამოსაკვეთად, გამოყენებულია პირველი პროგრამული წლის, ანუ 2007 წლის აპრილიდან არსებული მონაცემები მთლიანად და არა კვარტალების მიხედვით. ისევე როგორც 2007 წლის 1 აპრილიდან 2008 წლის 1 ივლისის ჩათვლით მომზადებული ფინანსური ანგარიშები. გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ მესამე პროგრამული წლის მეორე კვარტალი ჯერ დასრულებული არ არის, ამიტომაც ამ პერიოდის თანხის გაცემის მოთხოვნის ფორმა მიჩნეულია თანხების ათვისების საპროგნოზო და არა ფაქტობრივ მაჩვენებლად, როგორც ეს წინა კვარტალების შემთხვევაშია. ამ დოკუმენტების გამოყენებას საფუძვლად უდევს შემდეგი გარემოებები:

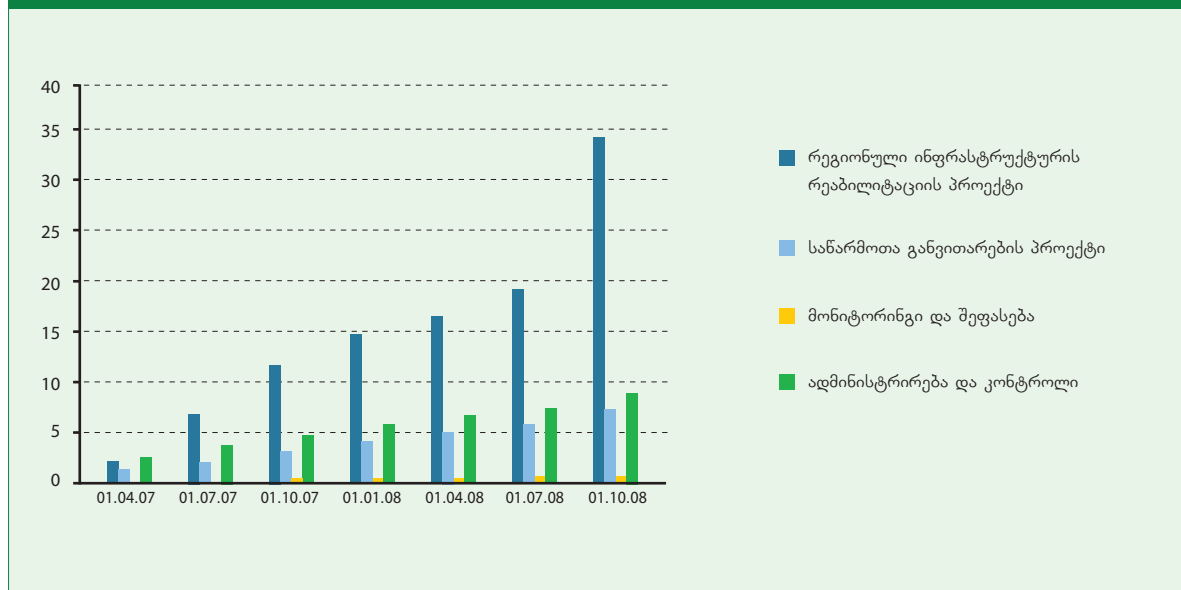
ხარჯების ეფექტიანობის შესაფასებლად შედარებულია ფაქტობრივად გახარჯული თანხების ყოველკვარტალური მოცულობა, 2007 წლის 20 მარტს განახლებული **ოთხი კვარტლის მუდმივად განახლებადი ფინანსური გეგმა** და მრავალწლიანი ფინანსური გეგმა. 2007 წლის 20 მარტს განახლებული ოთხი კვარტლის მუდმივად განახლებადი ფინანსური გეგმისა და მრავალწლიანი ფინანსური გეგმის დასაწყისი ემთხვევა წარმოდგენილი ანალიზის მომზადების დროს. ანალიზის დასკვნით ნაწილში გამოყენებულია „ათხსნაულის გამოწვევა საქართველოს“ მიერ შემუშავებული ეკონომიკური უკუგების განაკვეთებიც, იმის წარმოსაჩენად, თუ რა უარყოფით შედეგებს უკავშირდება პროგრამული ხარჯების დაგვიანებით ათვისება.

3.2. თანხების ათვისების დინამიკის ანალიზი

ქვემოთმოყვანილ დიაგრამაში წარმოდგენილია მეორე პროგრამული წლის პირველი კვარტლიდან 2008 წლის 1 ოქტომბრამდე ხარჯების ფაქტობრივი ჯამური ათვისება, რაც აღებულია თანხების მოთხოვნის ყოველკვარტალური ფორმებიდან. იმის გამო, რომ მესამე პროგრამული წლის მეორე კვარტალი ჯერ არ დასრულებულა, 2008 წლის 1 ოქტომბრისათვის დაგეგმილი ასათვისებელი თანხები, ისე როგორც ეს 1 ივლისის მომზადებულ თანხების მოთხოვნის ფორმასა და ფინანსურ ანგარიშშია ნაჩვენები, აქ აღნიშნულია როგორც ფაქტობრივი ათვისება, მოსალოდნელი ტენდენციის საჩვენებლად.

თვალშისაცემია ის გარემოება, რომ 2007 წლის 1 აპრილისათვის, ანუ პირველ პროგრამულ წელს, თანხების მხოლოდ უმნიშვნელო რაოდენობა იქნა ათვისებული, ხოლო ამის შემდგომ ყოველი მომდევნო პერიოდის და-

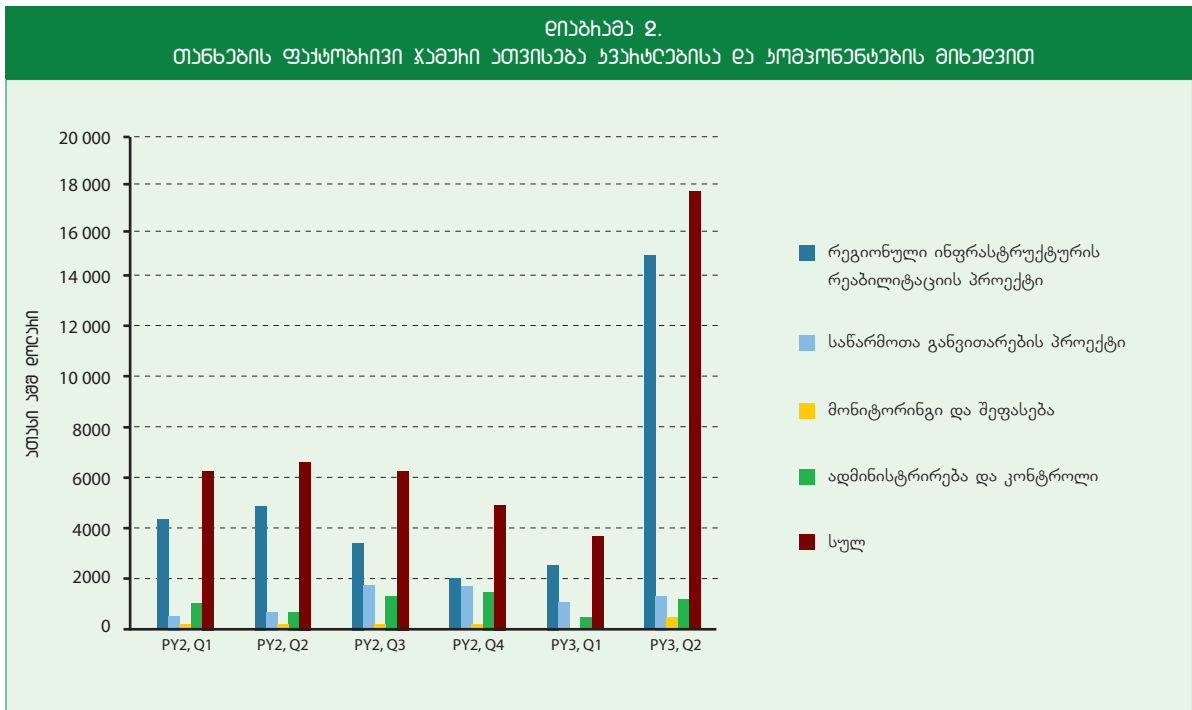
ენიხაზა 1.
თანხების ფაქტობრივი ჯამური ათვისება ჰაილოის დასაწყისისათვის
მილიონ აშშ დოლარში

საწყისისათვის ადგილი ჰქონდა ჯამური ათვისებული თანხების ზრდის საკმაოდ ნელა ათვისების ტენდენციას. ყოველი პერიოდის დასაწყისისათვის ფაქტობრივად ათვისებული თანხების მოცულობა მნიშვნელოვნად ჩამოუვარდებოდა მრავალწლიანი ფინანსური გეგმით გათვალისწინებულს. მესამე პროგრამული წლის პირველი კვარტლის ფინანსური დოკუმენტების მიხედვით, „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველო“ გეგმავს მეორე კვარტალში თანხების ათვისების მკვეთრ ზრდას. თუ რამდენად განხორციელდება ეს გეგმა, ამას მომავალი გვიჩვენებს.

საქართველოში აგვისტოს თვეში განვითარებული მოვლენების შედეგად, მესამე პროგრამული წლის მეორე კვარტალში თანხების ფაქტობრივი ათვისება საგარეუდოდ დაგეგმილზე ნაკლები იქნება, რაც მომავალში აუცილებელს გახდის შემდგომი კვარტალებისათვის გასაწევი სამუშაოების ინტენსივობისა და დაფინანსების კიდევ უფრო სწრაფად, ნახტომისებურად ზრდას, რამაც შესაძლოა ერთგვარად გაზარდოს მთლიანად კომპაქტის ფარგლებში გათვალისწინებული საქმიანობის მართვასთან დაკავშირებული როგორც ადმინისტრაციული, ისე ფინანსური სირთულეები.

დიაგრამა №2-ში მოყვანილია „ათასწლეულის გამოწვევის“ პროგრამის ფარგლებში კვარტლების მიხედვით ფაქტობრივად ათვისებული თანხების დინამიკა, მეორე პროგრამული წლის პირველი კვარტილიდან მესამე პროგრამული წლის მეორე კვარტლის ჩათვლით, ხოლო ცხრილ №1-ში დამატებულია მესამე პროგრამული წლის მეორე კვარტლის საპროგნოზო მაჩვენებლებიც. მესამე პროგრამული წლის პირველი კვარტლის ჩათვლით, საკმაოდ კარგად იკვეთება ათვისებული მთელი თანხების დინამიკის ერთგვარი სტაგნაცია და შემდგომში შემცირებაც კი. ეს განსაკუთრებით ეხება ყველაზე მსხვილი, რეგიონული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტის თანხების ათვისებას. ალბათ, სწორედ ამის გამო გეგმავს „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ ხელმძღვანელობა ხარჯების მკვეთრ ზრდას მესამე პროგრამული წლის მეორე კვარტალში, ვინაიდან რეგიონული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია კომპაქტის ყველაზე მსხვილი კომპონენტია და მას ქვეყნისათვის პოზიტიური ეკონომიკური ეფექტის მოტანა შეუძლია. ფაქტობრივად, თანხების კვარტალური ათვისება ამ კვარტალში აქამდე არსებულთან შედარებით, დაახლოებით სამჯერ უნდა გაიზარდოს. საგარეუდოდ, თანხების ამგვარი ზრდა ეკონომიკური და ფინანსური თვალსაზრისით არამდგრადია, მით უმეტეს, რომ მრავალწლიანი ფინანსურ გეგმაში ხარჯების ასეთი მკვეთრი რყევები პროგნოზირებული არ არის და კომპაქტის მოქმედების 5 წელი სავსებით საკმარისია ხარჯების მეტ-ნაკლებად გამოსათანაბრებლად.

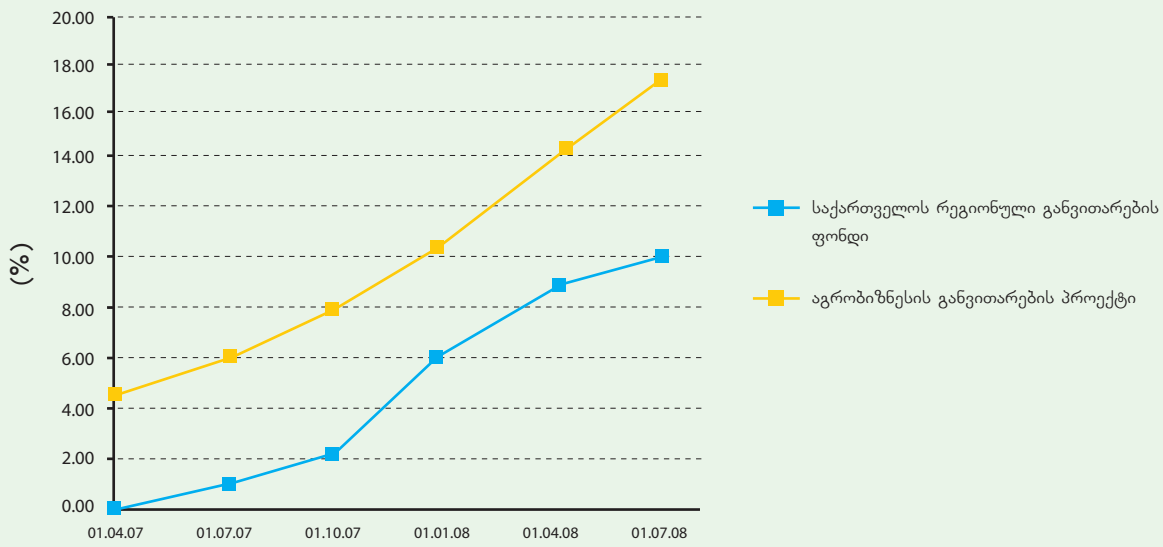

სხილი #1 ახილის დასაწყისისათვის ჯავახი ათვისებული თანხების ფაქტობრივი ათვისება

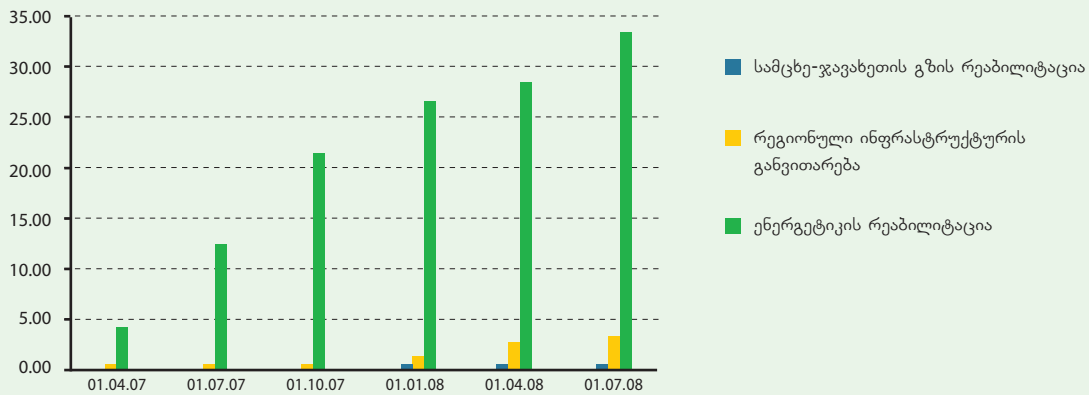
	01.04.07	01.07.07	01.10.07	01.01.08	01.04.08	01.07.08	01.10.08
რეგიონული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტი:	0,99	3,03	5,34	6,93	7,83	8,96	16,01
სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაცია	0,00	0,00	0,00	0,12	0,12	0,39	10,24
რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარება	0,18	0,24	0,48	1,50	3,51	3,96	4,44
ენერჯეტიკის რეაბილიტაცია	4,02	12,66	22,27	27,58	28,99	32,69	41,95
სანარმოთა განვითარების პროექტი:	1,42	2,55	4,02	7,43	10,62	12,34	14,70
საქართველოს რეგიონული განვითარების ფონდი	0,04	0,95	2,23	6,04	9,11	10,05	11,19
აგრობიზნესის განვითარების პროექტი	4,40	6,02	7,90	10,43	13,89	17,32	22,32
მონიტორინგი და შეფასება	0,75	1,24	2,23	2,88	4,25	4,60	8,70
ადმინისტრირება და კონტროლი:	8,65	13,55	16,50	21,07	26,15	27,74	31,70
პროგრამის ადმინისტრირება	12,15	16,18	21,13	25,40	31,06	34,31	40,35
აუდიტი	0,00	0,53	3,06	4,49	8,05	8,39	9,76
ფისკალური და შესყიდვების მართვა	7,14	13,93	14,96	20,58	25,43	25,65	28,13
სულ	1,75	3,87	6,06	8,19	9,86	11,10	17,03

№1 გრაფიკში აღწერილია ორი პროგრამული მიმართულების ფარგლებში გახარჯული ჯამური თანხები შესაბამისი პერიოდის დასაწყისისათვის. „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ კომპაქტით გათვალისწინებული პროექტები ძალიან ნელა მიმდინარეობს. აგრობიზნესის განვითარების პროექტის ფარგლებში ათვისებულია მთელი თანხების 18%, რაც იმას ნიშნავს, რომ კომპაქტის მოქმედების ამონაწევად 11 კვარტალში უნდა იქნას ათვისებული მთელი თანხის 82%, ან საშუალოდ დაახლოებით 8% კვარტალურად, მაშინ როცა აქამდე საშუალოდ მხოლოდ 1.8%-ის ათვისება ხდებოდა. საქართველოს რეგიონული განვითარების ფონდის ფარგლებში კი იმისათვის, რომ კომპაქტით გათვალისწინებულ ვადებში მოესწროს თანხების სრულად ათვისება, შემდგომში კვარტალურად საშუალოდ კვარტალისათვის მთელი თანხის 8.8% უნდა იხარჯებოდეს, მაშინ როცა აქამდე ეს მაჩვენებელი დაახლოებით 1% შეადგენდა.

ბიუჯეტი 1.
ჯაჩიოლის დასახლისათვის ათვისებადი თანხის ფაქტობა მთელ თანხასთან

ბიუჯეტი 3.
ჯაჩიოლის დასახლისათვის ათვისებადი თანხის ფაქტობა მთელ თანხასთან

დიაგრამა №3-ში გაშლილია რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების მიმართულების სამი პროექტის ფარგლებში ათვისებული თანხების დინამიკა. აქ აღსანიშნავია ენერგეტიკის რეაბილიტაციის პროექტის თანხების ათვისებაში არსებული შედარებით დადებითი ტენდენცია, სადაც სხვა პროექტებთან შედარებით ყველაზე სწრაფად ხდება თანხების ათვისება, თუმცა მისი ტემპი მაინც ჩამორჩება მრავალწლიანი ფინანსური გეგმის მიხედვით დაგეგმილს. 2008 წლის 1 ივლისისათვის რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტით გათვალისწინებული თანხების მხოლოდ 4% იქნა ათვისებული, ხოლო სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტის ფარგლებში ათვისებული თანხები უმნიშვნელოა. ეს მეტად გაართულებს ამ უკანასკნელი პროექტის თავდაპირველ ვადებში დასრულების პერსპექტივას მისი სიდიდიდან ისევე როგორც მისი შრომატევადი და კაპიტალტევადი ბუნებიდან გამომდინარე. გარდა ამისა, მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტები მგრძნობიარეა მაკროეკონომიკური და პოლიტიკური ფაქტორებისადმი,

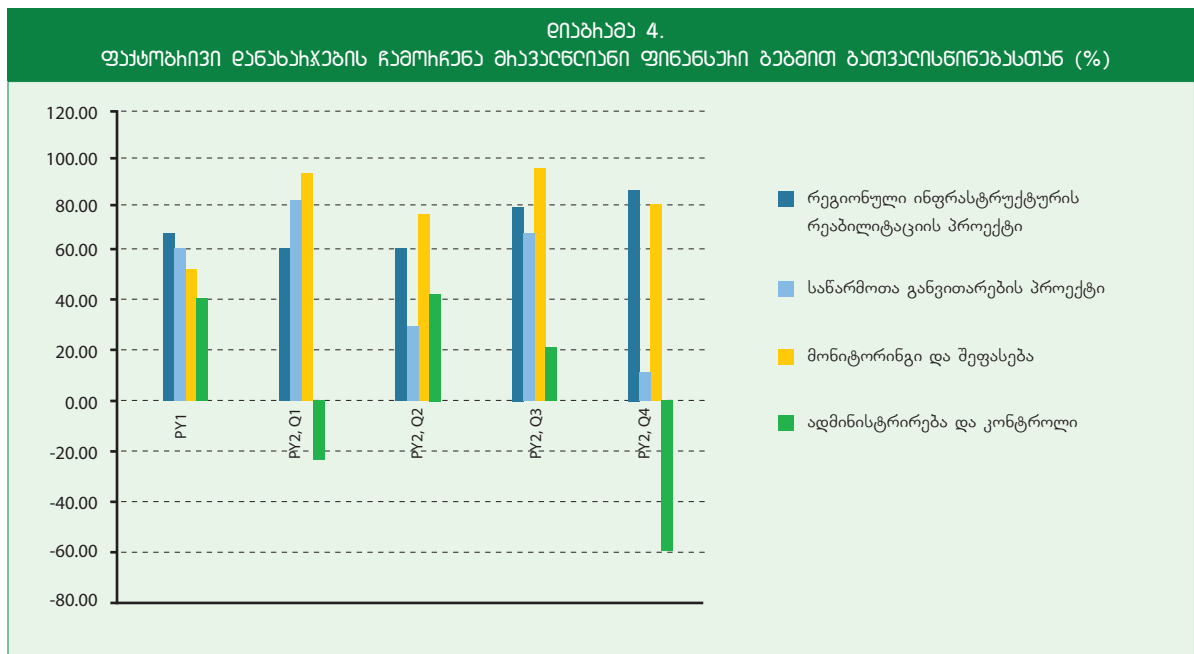
მიმდინარე წლის ზაფხულში კი საქართველოში საკმაოდ არახელსაყრელი პოლიტიკური და ეკონომიკური რისკები წარმოიქმნა.

კომპაქტით გათვალისწინებული კვარტალური ხარჯების ეფექტიანობის უკეთ წარმოსაჩენად, დიაგრამა №4-ში ნაჩვენებია პირველი ფისკალური წლისა და შემდგომი ოთხი კვარტლის განმავლობაში ასათვისებელი თანხების (მრავალწლიანი გეგმის მიხედვით) და რეალურად ათვისებული თანხების სხვაობის ფარდობა ასათვისებელ თანხებთან. დიაგრამიდან ნათლად იკვეთება, თუ რამდენად ჩამორჩება პროგრამული კომპონენტების ხარჯები მრავალწლიანი გეგმით გათვალისწინებულს.

გეგმიდან გადახრა ყველაზე თვალშისაცემია მონიტორინგსა და შეფასების კომპონენტისათვის, თუმცა ეს არცაა გასაკვირი შესასრულებელი სამუშაოების დაგვიანების ფონზე. გარდა ამისა, მონიტორინგისა და შეფასების ნაწილს მთელს კომპაქტში ფინანსური თვალსაზრისით შედარებით ნაკლები ადგილი უკავია და აქ არსებული ჩამორჩენა საგანგაშო ნამდვილად არ არის. იმ შემთხვევაში, თუ საპროექტო სამუშაოები უფრო სწრაფი ტემპით წარიმართება, მაშინვე გაიზრდება მონიტორინგისა და შეფასების კომპონენტით გათვალისწინებული თანხების ათვისების ტემპიც. რეგიონული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტში არსებული ჩამორჩენის სტაბილური ხასიათი პროექტის ეფექტიანობას საფრთხეს უქმნის. მით უფრო, რომ ეს ჩამორჩენა უმნიშვნელო ზრდის ტენდენციითაც კი ხასიათდება და დაახლოებით 80%-ის ფარგლებშია. ერთგვარად დამაიმედებელია მეორე პროგრამული წლის მეოთხე კვარტალში სანარმოთა განვითარების პროექტის თანხების ათვისებაში დაფიქსირებული დადებითი ტენდენცია. ამ პერიოდში მრავალწლიანი ფინანსური გეგმიდან ჩამორჩენა დაახლოებით 10% იყო. მიუხედავად ამისა, ძნელია იმის თქმა, რომ ეს უკვე გამოკვეთილი ტენდენციაა, მითუმეტეს, რომ წინა ოთხ პერიოდში ჩამორჩენა საშუალოდ დაახლოებით 60%-ს შეადგენდა.

თანხების ათვისების მრავალწლიან გეგმასთან რეალური ათვისებით შესაბამისობაში ყველაზე ახლოს ადმინისტრირებისა და კონტროლის კომპონენტია. ეს გასაკვირი არც არის, თუ ადმინისტრაციულ ხარჯს პროექტის მუდმივ ზედნადებ ხარჯად გავიაზრებთ. საგულისხმოა ისიც, რომ ორი პერიოდის განმავლობაში ამ კომპონენტის მიერ თანხების ფაქტობრივი ათვისება აღემატებოდა მრავალწლიანი ფინანსური გეგმით გათვალისწინებულ მაჩვენებელს, რაც ძირითადად ფისკალური აგენტისა და შესყიდვების კომპონენტზე მოდიოდა.

აღსანიშნავია ისიც, რომ დიაგრამა №4-ის მიხედვით პროგრამის ადმინისტრირების ხარჯები პრაქტიკულად კორელაციაში არ არის პროექტების დასაფინანსებლად განეულ ხარჯებთან, თუმცა ყველა წინა კვარტლის განმა-

ბიუჯეტი 2.
 ადმინისტრაციული ხარჯების ფინანსების მთლიან ზომებზე ხარჯებთან

ვლობაში ამ კომპონენტისათვის მთლიანი დაფინანსების მაქსიმალური ვარიაცია არ აღემატებოდა 2.5 მილიონ აშშ დოლარს. შესაძლებელია გარკვეული პრობლემები წარმოიქმნას იმ შემთხვევაში, თუ ადმინისტრაციული ხარჯების შედარებითი სტაბილურობის პირობებში მკვეთრად გაიზრდება შესასრულებელი სამუშაოებისათვის გამოყოფილი ხარჯები. ამის საილუსტრაციოდ მოგვყავს გრაფიკი №2

გრაფიკი №2-ში შედარებულია ადმინისტრაციული ხარჯების მთლიან ხარჯებთან ფარდობის დინამიკა მრავალწლიანი ფინანსური გეგმისა და თანხის მოთხოვნის ფორმაზე თანდართულ ფინანსურ ანგარიშებში ასახული მონაცემების მიხედვით. როგორც მოსალოდნელია, მრავალწლიანი ფინანსური გეგმა სათანადოდ ასახავს იმ ფაქტს, რომ ხშირ შემთხვევაში პროექტების დასაწყისი ასოცირდება დიდ ადმინისტრაციულ ხარჯებთან, რაც უკავშირდება შესწავლისა და პროგრამით შესასრულებელი სამუშაოების დაგეგმვას, მაშინ როდესაც უშუალოდ საპროგრამო საქმიანობისათვის გამოყოფილი თანხების გაცემა მოგვიანებით იწყება. თუ მრავალწლიანი ფინანსურ გეგმის მიხედვით განვიხილავთ ადმინისტრაციული და მთელი ხარჯების ფარდობისა და რეალურად ათვისებული ადმინისტრაციული და მთელი ხარჯების ფარდობის შედარებას პროგრამის მიმდინარეობის ეფექტიანობის ერთგვარ კრიტერიუმად მივიჩნევთ, ცხადია, რომ პირველი და მეორე საპროგრამო წლის საქმიანობის ეფექტიანობა ამ თვალსაზრისით არც თუ ისე მაღალია. თუ დასაშვებად მივიჩნევთ იმას, რომ გარკვეული სუბიექტური მიზეზების გამო შესაძლოა ფაქტობრივად განხორციელებული ადმინისტრაციული ხარჯების შედარებით მაღალი წილი მთელს ხარჯებში ობიექტურად არსებული სირთულეებით იყო განპირობებული, მაშინ მეორე საპროგრამო წლის განმავლობაში მთლიან ხარჯებთან მიმართებაში ადგილი უნდა ჰქონოდა ადმინისტრაციული ხარჯების წილის შემცირების ტენდენციას. მიუხედავად ამისა, განსახილველი პერიოდის შუა მონაკვეთიდან ადგილი აქვს ადმინისტრაციული ხარჯების მთლიან ხარჯებთან ფარდობის არასასურველმა მატებამ, რაც შეიძლება აიხსნას პროგრამით გათვალისწინებული საქმიანობისთვის გამოყოფილი თანხების დაგვიანებით ათვისებით, ან ადმინისტრაციული ხარჯების შედარებით სწრაფად, ნაკლები ეფექტიანობით ათვისებით. იმის გამო, რომ ადმინისტრაციული ნაწილის ხარჯების ტემპი ჩამორჩება მრავალწლიანი გეგმით გათვალისწინებულს, მაშინ ადგილი აქვს პროექტების დაფინანსების კიდევ უფრო ნელი ტემპით ათვისებას. აქედან გამომდინარე, უფრო ფრთხილად უნდა იქნას შერჩეული მომავალში პროექტებისათვის განკუთვნილი სახსრების ათვისების ტემპები, რათა მათი მიღწევა შესაძლებელი იყოს „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ ხელთ არსებული ადამიანური და ინსტიტუციური რესურსების ფონზე.

3.3. პროგრამული ხარჯების დაბჯინების შესაძლო უარყოფითი შედეგები

ცხრილში №2 მოყვანილია გაანგარიშებები, საიდანაც იკვეთება, თუ რა უარყოფით შედეგებთან ასოცირდება პროგრამის ფარგლებში თავდაპირველად გაწერილი თანხების გახარჯვის დაგვიანება. ფინანსური ანალიზის ძირითადი პოსტულატი გულისხმობს იმას, რომ ესა თუ ის პროექტი მომგებიანია თუკი მისი დისკონტირებული შემოსავლითი ნაწილი მეტია ხარჯვით ნაწილზე. ქვემოთმოყვანილ ცხრილში დაშვებულია, რომ პროექტების ხარჯვითი ნაწილი მომავალში, სულ მცირე, იმავე სიდიდის შემოსავლების მომტანი უნდა იყოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში პროექტის განხორციელებას აზრი არ ექნებოდა. ანუ იგულისხმება, რომ თუ ამა თუ იმ წელს პროგრამამ დააგვიანა X მოცულობის ხარჯის განევა, შესაბამისად დაგვიანდება მინიმუმ X მოცულობის შემოსავლის მიღება. ცხადია, ამ შემთხვევაში ხარჯიცა და შემოსავალიც შესაბამისი პერიოდის დისკონტის განაკვეთითაა დისკონტირებული. სუბიექტური მიდგომის მაქსიმალურად თავიდან ასაცილებლად, დისკონტის განაკვეთად აღებულია თვითონ „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ ფარგლებში შემუშავებული ეკონომიკური უკუგების განაკვეთის (ERR) მაჩვენებლები. ეს პარამეტრი ქვემოთ მოყვანილი ცხრილის მეორე სვეტშია შესაბამისი პროექტების გასწვრივ. ცხრილის მესამე და მეოთხე სვეტებში მოყვანილი მონაცემები ასახავს იმას, თუ რამდენად ჩამორჩება თითოეული ამ პროექტის ფარგლებში გახარჯული თანხების მოცულობა მრავალწლიანი ფინანსური გეგმით დადგენილ შესაბამის მიზნობრივ მაჩვენებელს. აქედან მესამე სვეტში მოყვანილი მონაცემები დისკონტირებული არ არის, რადგანაც დაეუშვით, რომ ხარჯებს დაუყოვნებლივ მოჰყვებოდა უკუგება. გარდა ამისა, მესამე სვეტში მოყვანილი მონაცემების დისკონტირება პროპორციულად გადასწევდა შემდგომ სვეტებში მოყვანილი მონაცემების დისკონტის პერიოდებს, რაც საბოლოო შედეგზე არსებით ზეგავლენას ვერ იქონიებდა. ამგვარად, მეოთხე სვეტში დისკონტირებულია „თანხების ათვისებაში არსებული ჩამორჩენა“ პროგრამის მეორე წლისათვის შესაბამისი დისკონტის ნორმის პირველ პერიოდზე გადაანგარიშებით. მეხუთე სვეტი აჩვენებს ჯამურ დისკონტირებულ დანაკარგს რაც გამოყვანილია, როგორც პირველი და მეორე წლის განმავლობაში გასაწევი ხარჯების ჩამორჩენით განპირობებული დისკონტირებული დანაკარგი. თუ დაეუშვებთ იმას, რომ მესამე და მეოთხე სვეტებში მოხერხდება შესაბამისად პირველ და მეორე სვეტებში მომხდარი დანაკარგის სრული აღმოფხვრა (თუმცა მოხერხდება თუ არა ეს შემდგომში, გაურკვეველი რჩება), მაშინ მეექვსე და მეშვიდე სვეტებში მოყვანილი რიცხვების ჯამი (რაც წარმოადგენს მესამე და მეოთხე სვეტის მონაცემების დისკონტირებას შესაბამისად მეორე და მესამე პერიოდით) უნდა გამოაკლდეს მეორე და მესამე სვეტების ჯამს იმის საჩვენებლად, თუ რას შეადგენს საბოლოო დისკონტირებული დანაკარგი პირველი ორი წლის განმავლობაში გაწერილი ხარჯების დაგვიანების შედეგად, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მომდევნო 2 წელიწადში სრულად დაიფარება ამ დაგვიანების შედეგად შექმნილი ჩამორჩენა. საბოლოო შედეგი მოცემულია „დისკონტირებული

სხილი #2

	დისკონტი	I წელი	II წელი	ჯამი	III წელი	IV წელი	ჯამი	დისკონტირებული სხვაობა, როგორც საერთო დანაკარგი
სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაცია	20%	0	20748398	20748398	0	12007174	12007174	8741223
რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარება	12%	231700	2732876	2964576	184710	2178632	2363342	601234
ენერგეტიკის რეაბილიტაცია	12%	2095052	9036538	11131590	1670163	7203872	8874035	2257555
საქართველოს რეგიონული განვითარების ფონდი	26%	74312	1467654	1541966	46808	924448	971256	570710
აგრობიზნესის განვითარების პროექტი	12%	1066728	3596369	4663097	850389	2867003	3717392	945705
სულ		3467792	37581834	41049626	2752069	25181130	27933199	13116426

სხვაობის“ სვეტში. ამგვარი გაანგარიშებით, პროგრამული ხარჯების გადადების მინიმალური ჰიპოთეტიკური (ამ შემთხვევაში ფინანსური) დანაკარგი 13 მილიონ დოლარს აღემატება. ამ დეფიციტის აღმოფხვრა შესაძლებელია პროგრამული ხარჯების მკვეთრი ზრდით მომდევნო პერიოდებში, თუმცა ასეთი შესაძლებლობა საეჭვოა დარჩენილი ხარჯების არსებული სტრუქტურის პირობებში და ადამიანური და ინსტიტუციური რესურსის დამატების გარეშე. ასეთი შესაძლებლობის არსებობის პირობებშიც კი, ხარჯების მკვეთრი ზრდა ყოველთვის შეიცავს პროგრამის მართვაში შეცდომის დაშვების რისკს, ადმინისტრაციული და ფინანსური მართვის გართულებას და სხვა პოტენციურად უარყოფით შედეგებს.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამა დაახლოებით ორი წელი და ექვსი თვეა ფუნქციონირებს და ამ ხნის განმავლობაში უკვე მკაფიოდ გამოიკვეთა თავდაპირველად გათვალისწინებული ხარჯებისაგან ჩამორჩენის ტენდენცია. პროექტის ფარგლებში დასაფინანსებელი რამდენიმე პროექტიდან პროგრამით გათვალისწინებული დროის თითქმის ნახევრის გასვლის შემდეგაც კი (2008 წლის 1 ივლისისათვის), მხოლოდ ერთი, ენერგეტიკის რეაბილიტაციის პროექტის ფარგლებში მოხერხდა თანხების დაახლოებით 30%-ის ათვისება. ყველა დანარჩენ შემთხვევაში გამოყოფილი თანხების ათვისება 20%-ზე ნაკლებია, ხოლო სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციისა და რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტებისათვის ანალოგიური მაჩვენებლები სულაც 5%-ზე ნაკლებია. მიუხედავად იმისა, რომ „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ განზრახული აქვს მიმდინარე კვარტალში თანხების ათვისების მაჩვენებლის ამბიციური ზრდა (ჩვენს ხელთ არსებულ ფინანსურ გეგმებზე დაყრდნობით), წარსულში არსებული ტენდენციების, ასევე ობიექტურად არსებული დროის დეფიციტისა და შესაძლო ინსტიტუციური, ადმინისტრაციული (ამაში იგულისხმება ის, რომ ხარჯების მეტად სწრაფმა ზრდამ შესაძლოა პროექტის თავდაპირველი დიზაინის გადახედვა მოითხოვოს და ასევე იმას, რომ გაზრდილი თანხების უფრო სწრაფად განკარგვას იმაზე მეტი ადმინისტრაციული და ინსტიტუციური რესურსი დასჭირდება, ვიდრე ეს იყო გათვალისწინებული) შეზღუდვებისა და აგვისტოს თვეში მომხდარი უარყოფითი მოვლენების ფონზე, საეჭვოდ მიგვაჩნია პოზიტიური მიმართულებით სწრაფად შეიცვალოს თანხების ათვისების დინამიკა. უახლოეს მომავალში კომპაქტის მიმდინარეობის ფინანსური მასსიათებლების დინამიკა დაახლოებით იგივე დარჩება.

საქართველოში საომარი მოქმედებების შემდგომ აშშ-ს მთავრობამ მიიღო გადაწყვეტილება „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამისათვის“ საანგარიშო პერიოდში დამატებით 100 მილიონი აშშ დოლარის გამოყოფის შესახებ, რამაც მომავალში პროგრამის ფარგლებში განსახორციელებელი პროექტების დასრულებას უნდა შეუწყოს ხელი. აღნიშნული ტრანში პროგრამას დასახული ამოცანების შესრულების შანსს აძლევს, თუმცა, ამავე დროს უნდა გავითვალისწინოთ ისიც, რომ პროგრამის ეფექტიანობაში არსებული ზემოთმოყვანილი ხარვეზების აღმოფხვრის გარეშე, შესაძლებელია ამ თანხების ათვისებაც ვერ მოხერხდეს და საფრთხის ქვეშ დადგეს მთლიანად კომპაქტით გათვალისწინებულ სამუშაოთა დასრულება.

4. დასკვნები

„ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამა“ დაახლოებით ორი წელი და ექვსი თვეა მიმდინარეობს. ამ პერიოდში უკვე გამოიკვეთა თავდაპირველად დაგეგმილი ხარჯების ათვისების მკვეთრად ჩამორჩენის ტენდენცია. კომპაქტით გათვალისწინებული დროის თითქმის ნახევრის გასვლის მიუხედავად, მხოლოდ ერთი პროექტის – ენერგეტიკის რეაბილიტაციის პროექტის ფარგლებში მოხერხდა თანხების დაახლოებით 30%-ის ათვისება. ყველა დანარჩენ შემთხვევაში გამოყოფილი თანხების ათვისება 20%-ზე ნაკლებია, ხოლო სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციისა და რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტებისათვის ანალოგიური მაჩვენებლები 5%-ზე ნაკლებია. ათვისებულ თანხებს შეესაბამება განხორციელებული სამუშაოების მასშტაბიც, რაც ნიშნავს, რომ პროექტების უმეტესობა კომპაქტის დაწყებიდან ორი წლისა და ექვსი თვის შემდეგაც განხორციელების სანყის ფაზაშია.

სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტის შესრულებაში შექმნილი პრობლემების შედეგად, პროექტის ღირებულება გაძვირდა 102,2 მილიონი აშშ დოლარიდან 123,6 მილიონ აშშ დოლარამდე. გარდა ამისა, კომპაქტის მიხედვით, თავდაპირველად დაგეგმილი იყო გზის რეაბილიტაცია ექვს ძირითად მონაკვეთზე (ლოტზე). 2008 წლის ოქტომბრის მონაცემებით ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის არსებული ბიუჯეტი **სრულად** მხოლოდ სამი ლოტის რეაბილიტაციას ფარავს. ლოტების მოდიფიცირების შედეგად, ორ ლოტზე შემცირებულია თავდაპირველად განსაზღვრული სარეაბილიტაციო გზის სიგრძე. დარჩენილი ერთი ლოტის რეაბილიტაცია კი მთლიანად სახელმწიფო ბიუჯეტით დაფინანსდება. **დღეისათვის, კომპაქტით გათვალისწინებული თავდაპირველი 245 კილომეტრის ნაცვლად, დაახლოებით 170,9 კილომეტრის სიგრძის გზის რეაბილიტაციაა დაგეგმილი.**

რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტს სამცხე-ჯავახეთის გზის რეაბილიტაციის პროექტის გაძვირების გამო შეუმცირდა დაფინანსება 60 მილიონი აშშ დოლარიდან 43,485 მილიონ აშშ დოლარამდე. გარდა ამისა, რეგიონული ინფრასტრუქტურის პროექტის განხორციელებაში გამოიკვეთა კიდევ ერთი პრობლემა - პროექტის მენეჯმენტის მიერ შერჩეული კონტრაქტორის დაბალი კომპეტენცია. 2008 წლის განმავლობაში შემცირდა წინასწარ შერჩეული დასაფინანსებელი პროექტების რაოდენობა – დაფინანსების კანდიდატი წყალმომარაგების შვიდი და ირიგაციის სამი პროექტიდან, დღეისთვის წყალმომარაგების მხოლოდ ხუთი პროექტის დაფინანსება იგეგმება. კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგა ასევე შემცირებული მასშტაბის სამუშაოების დასრულება კომპაქტის მოქმედების ვადაში.

ენერგოინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტში ერთერთი მნიშვნელოვანი პრობლემაა კონტრაქტორის – საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის - კომპეტენცია და კვალიფიციური ექსპერტების დეფიციტი, რამაც რეაბილიტაციის ვადების არაერთგზის გადაწევა და დამატებითი კონსულტანტების მონვევის აუცილებლობა გამოიწვია.

აგრობიზნესის განვითარების პროექტის მთავარი პრობლემა თანხების ათვისების ტრადიციულად დაბალი ტემპია. ემ-სი-ჯი-ს მენეჯმენტი აღნიშნულის ერთ-ერთ მიზეზად კონტრაქტორი კომპანია „სი-ეფ-ენ-ეი“-ს „სათანადო კვალიფიკაციის მქონე კადრების ნაკლებობით“ ხსნის. თუმცა, ეს კომპანია ემ-სი-ჯი-ს მიერ ჩატარებული ტენდერის ფარგლებში იქნა შერჩეული, რაც ემ-სი-ჯი-ს პასუხისმგებლობისგან არ ათავისუფლებს. არასაკმარისი კომპეტენციის მოტივით პროექტის მართვაზე გამოყოფილი თანხა 290 696 აშშ დოლარით გაძვირდა. პროექტის შესრულების დაბალი ტემპის გამო მინიმალურია გაცემული გრანტების ოდენობა და, შესაბამისად, პროექტის ეფექტი. **დღეისათვის, აგრობიზნესის განვითარების პროექტის ფარგლებში გამოვლინდა 113 გამარჯვებული პროექტი 4,6 მლნ დოლარის საერთო ღირებულებით. საყურადღებოა, რომ აღნიშნული 4,6 მლნ აშშ დოლარის ათვისებაც არ მომხდარა სრულად. აგრობიზნესის განვითარების პროექტის ფარგლებში ათვისებულია მთელი თანხების 18%, რაც იმას ნიშნავს, რომ კომპაქტის მოქმედების ამონურვამდე – დარჩენილ 11 კვარტალში უნდა იქნას ათვისებული მთელი თანხის 82%, ან საშუალოდ დაახლოებით 8% კვარტალურად, მაშინ როცა აქამდე საშუალოდ მხოლოდ 1.8%-ის ათვისება ხდებოდა.**

თანხების ათვისების დაბალი ტემპი ქმნის საფრთხეს, რომ კომპაქტის მოქმედების ვადაში შესაძლოა ვერ მოხდეს კომპაქტის ბიუჯეტის სრულად ათვისება და ვერ მოესწროს სამუშაოთა მთლიანი მოცულობის დასრულება.

5. ხანოქნდასიუბი

ზემოაღნიშნული დასკვნების გათვალისწინებით, პროექტის მენეჯმენტის წინაშე კიდევ უფრო მწვავედ დგება შემდეგი გამოწვევები:

კომპაქტით გათვალისწინებული სამუშაოების ძირითადი ნაწილი უნდა განხორციელდეს კომპაქტის ვადის დასრულებამდე – 2011 წლის აპრილამდე. ეს ნიშნავს, რომ 2009-2010 წლებში ემ-სი-ჯის მენეჯმენტს მოუწევს ფაქტობრივი ფორსმაჟორის პირობებში მუშაობა, რაც, ხელშეკრულების პირობებიდან გამომდინარე, სამუშაოთა დიდი მოცულობის ერთბაშად განხორციელების და დარჩენილი თანხების სრულად ათვისების აუცილებლობას გულისხმობს.

მიუხედავად იმისა, რომ „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ განზრახული აქვს მიმდინარე კვარტალში თანხების ათვისების მაჩვენებლის ამბიციური ზრდა, მიგვაჩნია, რომ კვარტალური ხარჯების მკვეთრი ზრდის დაგეგმვა ამ ეტაპზე არასწორია. ეს გამოიწვევს არასასურველ ზენოლას პროგრამებზე, მათ განმარტოვებულზე და შექმნის არასასურველ მოლოდინებს, რომელთა შეუსრულებლობა სერიოზულ საფრთხეს შეუქმნის „ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის“ პრესტიჟს. წარსულში არსებულმა ტენდენციებმა, ასევე ობიექტურად არსებულმა დროის დეფიციტმა და ინსტიტუციური თუ ადმინისტრაციული ხასიათის პრობლემებმა, შესაძლოა პროექტის თავდაპირველი გეგმების გადახედვა გამოიწვიოს.

კერძოდ, ამ დროს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს შესყიდვის გეგმების სიზუსტე და ადექვატურობა. ემ-სი-ჯის მენეჯმენტმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაუთმოს კომპაქტით გათვალისწინებული შესყიდვების 6-თვიანი გეგმების დროულ და პროფესიონალურ მომზადებას. მიღებული გამოცდილება ამის წინაპირობად უნდა იქცეს. დაგეგმვის სიზუსტე დღეს კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია, რადგან კომპაქტის ვადის დასრულებამდე დაახლოებით 2,5 წელია დარჩენილი, გეგმიდან გადახვევები კი დამატებით საფრთხეებს შეუქმნის პროგრამის მიზნების შესრულებას.

შეზღუდული ვადების გამო, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს კონტრაქტორების კვალიფიკაციის საკითხი. როგორც განხორციელებულმა მონიტორინგმა აჩვენა, პროგრამის რამდენიმე პროექტში შეფერხებების ერთერთი მნიშვნელოვანი წინაპირობა სწორედ კონტრაქტორების არასაკმარისი კვალიფიკაციაა, რამაც გამოიწვია როგორც მათი კვალიფიკაციის ამაღლებისთვის გასანევი ხარჯების დამატება, ასევე - პროექტების განხორციელების შეფერხება (მაგალითად რეგიონალური ინფრასტრუქტურის განვითარების, ასევე - აგრობიზნესის განვითარების პროექტები). ამ ეტაპზე, ცხადია, ვერ მოხდება უკვე ჩატარებული შესყიდვების შედეგების რადიკალურად გადახედვა, თუმცა, მეტი ყურადღება უნდა დაეთმოს საქმიანობების შესრულების პროცესში აღებული ვალდებულებების კონტროლს. შემდგომში დაგეგმილ ტენდერებში კი აუცილებელია გამკაცრდეს კონტრაქტორთა შერჩევის კრიტერიუმები და არაკვალიფიციურობის მოტივით შეუსრულებელ სამუშაოზე პასუხისმგებლობის წილი.

პროექტების ტემპების დაჩქარების აუცილებლობამ უარყოფითი ზეგავლენა არ უნდა მოახდინოს სამუშაოების განხორციელების ხარისხზე. ამიტომ, ემ-სი-ჯის მენეჯმენტმა მომავალ წელს განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციოს შესრულებული სამუშაოს ხარისხის კონტროლს.

ასევე აუცილებელია ობიექტურად დადგინდეს ხარჯების ათვისებაში არსებული ჩამორჩენის მიზეზები. საჭიროა მოხდეს „ათასწლეულის გამოწვევის კორპორაციის“ მიერ სხვა ქვეყნებში განხორციელებული პროგრამების ათვისებაში არსებული პროგრესის შედარება საქართველოს ანალოგიურ მაჩვენებლებთან, იმის დასადგენად, ხომ არ მომდინარეობს ეს პრობლემა ათასწლეულის გამოწვევის კორპორაციის ინსტიტუციური ხარვეზებიდან. ხარჯების ათვისების ჩამორჩენის მიზეზების მოძიება საფუძველი უნდა გახდეს გადამწყვეტი ღონისძიებების გატარებისათვის, რამაც თეორიულად პროექტის ბიუჯეტის ათვისების მაჩვენებლები უნდა გააუმჯობესოს.

არსებული პრობლემების გათვალისწინებით, აუცილებელია „ათასწლეულის გამოწვევის კორპორაციისა“ და „ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს“ მხრიდან პროგრამის ძირითადი მიზნებისა და დიზაინის გადახედვისათვის ერთგვარი მოსამზადებელი პროცესის დაწყება. ამის წინაპირობაა მსოფლიოში, და მათ შორის საქართველოში მოსალოდნელი ეკონომიკური კრიზისი, რამაც შესაძლოა უარყოფითი ზეგავლენა მოახდინოს პროგრამის განხორციელებაზე. ასეთ შემთხვევაში პროცედურული თუ სხვა სახის სირთულეების მიუხედავად, შესაძლოა არ იყოს უადგილო პროგრამის ვადების გახანგრძლივებაზე ფიქრიც კი.

ბაიოყენებელი აბიჯინახები და ტეხინთა ბანახებები

ემ-სი-ჯი	ფონდი ათასწლეულის გამონვევა საქართველოს
ემ-სი-სი	ათასწლეულის გამონვევის კორპორაცია
კომპაქტი	საგრანტო ხელშეკრულება, რომელიც გაფორმდა აშშ-ს მთავრობასა და საქართველოს მთავრობას შორის ათასწლეულის გამონვევის პროგრამის ფარგლებში.
მონიტორინგის/სამუშაო ჯგუფი	„ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრისა“ და „ფონდი ღია საზოგადოება საქართველოს“ წარმომადგენლებისაგან შემდგარი სამუშაო ჯგუფი
პროგრამა	ათასწლეულის გამონვევის პროგრამა